

Opinia prawna na temat aspektów funkcjonowania ośrodków rehabilitacji zwierząt w Polsce w kontekście obowiązujących ustaw (ustawy o ochronie przyrody, ustawy o ochronie zwierząt, ustawy Prawo łowieckie, ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie, ustawy o samorządzie gminnym i innych aktów prawnych)

dr inż. Urszula Szymańska
Wydział Prawa i Administracji UWM w Olsztynie
Katedra Kryminalistyki i Medycyny Sądowej
Pracownia Prawnej Ochrony Środowiska

Wprowadzenie

Polski system prawa ochrony środowiska zawiera dwa komplementarne sposoby ochrony zasobów środowiska naturalnego:

- ochrona zasobów środowiska naturalnego przez wyłączenie ich z użytkowania (Ustawa o ochronie przyrody wskazująca formy ochrony przyrody, w tym ochronę gatunkową zwierząt roślin i grzybów),
- ochrona zasobów środowiska naturalnego w procesie użytkowania tych zasobów (Prawo ochrony środowiska i ustawy szczegółowe określające zasady korzystania z poszczególnych zasobów: ustawa o ochronie zwierząt, ustawa Prawo łowieckie, ustawa o doświadczeniach na zwierzętach itd.).¹

Przepisy wyłączające z korzystania z określonego zasobu oraz określające sposób korzystania z danego zasobu znajdują się w różnych aktach prawnych. I tak na przykład w przypadku dzikich zwierząt przepisy wyłączające z użytkowania znajdują się w ustawie o ochronie przyrody, a przepisy określające zasady ich użytkowania znajdują się w ustawie o ochronie zwierząt i w ustawie Prawo łowieckie, choć w tych ustawach także wskazano wyłączenia.

• Definicja prawna pojęcia "dzikie zwierzęta"

¹ U. Szymańska, E. Zębek, *Prawo i ochrona środowiska – prawne, ekonomiczne, ekologiczne i techniczne aspekty ochrony środowiska naturalnego. Przewodnik do ćwiczeń dla studentów kierunków prawa i administracji*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, wydanie II, s.16-30

Szczegółowe rozwiązania prawne w zakresie zwierząt dzikich znajdują się w aktach prawnych wyłączających z użytkowania cenne pod względem przyrodniczym (a nie użytkowym) elementy środowiska naturalnego, bądź przynajmniej ograniczających użytkowanie tych elementów. Podstawowe regulacje prawne w zakresie zwierząt dzikich znajdują się w dwóch ustawach: Ustawie z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz.U. 2013 poz. 627 ze zm.), zwanej dalej UOP i . Ustawie 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tekst jednolity Dz.U. z 2013 poz. 856), zwanej dalej UOZ.

UOZ w art. 4. pkt. 21 definiuje zwierzęta dzikie jako **zwierzęta wolno żyjące (dzikie), czyli zwierzęta nieudomowione żyjące w warunkach niezależnych od człowieka**, przy czym są to zwierzęta kręgowce (art. 2). Inne kategorie zwierząt będące przedmiotem UOZ to: zwierzęta bezdomne (domowe lub gospodarskie, które uciekły, zabłąkały się lub zostały porzucone przez człowieka, a nie ma możliwości ustalenia ich właściciela lub innej osoby, pod której opieką trwale dotąd pozostawały), zwierzęta domowe (tradycyjnie przebywające wraz z człowiekiem w jego domu lub innym odpowiednim pomieszczeniu, utrzymywane przez człowieka w charakterze jego towarzysza), zwierzęta gospodarskie (zwierzęta gospodarskie w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich), zwierzęta laboratoryjne (zwierzęta laboratoryjne w rozumieniu ustawy z 21 stycznia 2005 r. o doświadczeniach na zwierzętach (Dz.U. nr 33 poz. 289), zwierzęta wykorzystywane do celów specjalnych (zwierzęta, których profesjonalna tresura oraz używanie odbywa się na podstawie odrębnych przepisów, regulujących szczegółowe zasady działania jednostek Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Agencji Wywiadu, Policji, Straży Granicznej i innych formacji podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, służb kontroli celnej, ratownictwa oraz regulujących zasady szkolenia i wykorzystania psów – przewodników osób ociemniałych), kurczęta brojlery (ptaki z gatunku *Gallus gallus* utrzymywane w celu pozyskania mięsa). Należy zauważyć, że w tej ustawie regulacje prawne dotyczące bezpośrednio zwierząt wolno żyjących (dzikich) znajdują się w:

- Rozdziale 1 Przepisy ogólne (art. 1-8),
- Rozdziale 6 Zwierzęta wolno żyjące (dzikie) (art. 21 - 22a),
- Rozdziale 7 Transport zwierząt (art. 24-25),

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- Rozdziale 8 Zabiegi na zwierzętach (art. 27),
- Rozdziale 10 Ubój, uśmiercanie i ograniczenie populacji zwierząt (art. 33 - 34)
- Rozdziale 11 Przepisy karne (art. 35 - 37b).

Pozostałe rozdziały dotyczą wyłącznie zwierząt domowych, gospodarskich i wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych (mogą być wykorzystywane tylko zwierzęta urodzone i wychowane w niewoli).

Warto nadmienić, że w Ustawie z 21 stycznia 2005 r. o doświadczeniach na zwierzętach (Dz.U. 2005 nr 33 poz. 289 ze zm.), zwanej dalej UDZ, w art. 2. ust. 4 przyjęta została taka sama definicja w odniesieniu do dzikich zwierząt jak w UOZ (*zwierzęta dzikie (wolno żyjące) – zwierzęta nieudomowione, żyjące w warunkach niezależnych od człowieka*).

W UOP pojęcie dzikie zwierzęta nie zostało bezpośrednio zdefiniowane, ponieważ ustawa ta zawiera przepisy dotyczące ochrony przyrody (dziko występujących zwierząt - kręgowych i bezkręgowych, grzybów, roślin, w tym także objętych ochroną gatunkową) (art. 2). Stąd UOP operuje pojęciem szerszym, które mieści w sobie również dzikie zwierzęta i jest to **gatunek**. Zgodnie z art. 5 ust. 1 gatunek to *"zarówno gatunek w znaczeniu biologicznym, jak i każda niższa od gatunku biologicznego jednostka systematyczna, populacja, a także mieszańce tego gatunku w pierwszym lub drugim pokoleniu, z wyjątkiem form, ras i odmian udomowionych, hodowlanych lub uprawnych"*. Ponadto w UOP znajdują się jeszcze trzy ważne definicje wskazujące na rangę gatunku:

- **gatunek będący przedmiotem zainteresowania Wspólnoty** to *"gatunek roślin lub zwierząt, który na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej jest:*
 - a) zagrożony, z wyjątkiem gatunków, których naturalny zasięg na tym terytorium jest zasięgiem krańcowym i które nie są zagrożone lub podatne na zagrożenie w zachodnim regionie palearktycznym, lub*
 - b) podatny na zagrożenie, czyli mogący w najbliższej przyszłości zostać zakwalifikowanym do kategorii gatunków zagrożonych, jeśli czynniki będące przyczyną zagrożenia będą na niego nadal oddziaływać, lub*

c) rzadki, czyli o niewielkiej populacji, który nie jest obecnie zagrożony ani podatny na zagrożenie, ale podlega ryzyku zagrożenia ze względu na występowanie w obrębie ograniczonych obszarów geograficznych albo znaczne rozproszenie na większym obszarze, lub

d) endemiczny i wymagający specjalnej uwagi ze względu na szczególny charakter jego siedliska lub potencjalne oddziaływanie jego eksploatacji na te siedliska lub potencjalne oddziaływanie jego eksploatacji na stan jego ochrony" (art. 5 ust. 1a),

- **gatunek o znaczeniu priorytetowym** to "gatunek zagrożony, w odniesieniu do którego Wspólnota ponosi szczególną odpowiedzialność z powodu wielkości jego naturalnego zasięgu mieszczącego się na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej" (art. 5 ust. 1b).
- **gatunek obcy** – gatunek występujący poza swoim naturalnym zasięgiem w postaci osobników lub zdolnych do przeżycia: gamet, zarodników, nasion, jaj lub części osobników, dzięki którym mogą one rozmnażać się (art. 5 ust. 1c).

- Kto jest w Polsce odpowiedzialny za zwierzęta dzikie?

- **Odpowiedzialność wynikająca z Konstytucji RP oraz z ustawy Prawo ochrony środowiska**

Dzikie zwierzęta są jednym z elementów środowiska, które zdefiniowane zostało w Ustawie z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2013 poz. 1232), zwanej dalej POŚ, w art. 3 ust. 39, zgodnie z którym środowisko "to ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnia ziemi, kopaliny, wody, powietrze, krajobraz, klimat oraz pozostałe **elementy różnorodności biologicznej**, a także wzajemne oddziaływania pomiędzy tymi elementami", zatem zwierzęta dziko żyjące występują w tej definicji jako "pozostałe elementy różnorodności biologicznej". Ochrona środowiska, zatem również zwierząt jako elementów różnorodności biologicznej "to **podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiające zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej; ochrona ta polega w szczególności na:**

- a) racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
b) przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom,
c) **przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego**" (art. 3 ust. 13 POŚ).

W związku z powyższym, odpowiedzialność za zwierzęta dziko żyjące jest odpowiedzialnością za środowisko, w szerokim znaczeniu tego pojęcia. Podstawowe założenia tej odpowiedzialności znajdują się w ustawie zasadniczej. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 ze zmianami) w pięciu artykułach sformułowała podstawowe zasady w zakresie ochrony i użytkowania środowiska, dając tym samym delegację do rozwiązań szczegółowych w aktach prawa niższego rzędu.

Zgodnie z art. pkt 5 Konstytucji RP "*Rzeczpospolita Polska (...) zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju*", zatem zapewnia także ochronę zwierząt.

Art. 31. pkt 3 określa, iż "*Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla (...) ochrony środowiska (...) Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw*". Oznacza to, iż również dla potrzeb ochrony zwierząt mogą być wprowadzone ustawowo ograniczenia praw człowieka takich jak np. prawo własności.

Art. 68. pkt 4 mówi, iż "***Władze publiczne są obowiązane do (...) zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska***".

Z punktu widzenia odpowiedzialności za dziko żyjące zwierzęta najważniejszy jest art. 74, zgodnie z którym:

1. *Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom.*
2. ***Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych.***
3. *Każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska.*

4. Władze publiczne wspierają działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska."

Z artykułu 74 wynika zatem przesłanka, że kwestie ochrony (w tym również leczenia) dzikich zwierząt powinny być ujmowane w dokumentach określających politykę ekologiczną Państwa, a ochrona dzikich zwierząt spoczywa na władzach publicznych i jest ich obowiązkiem (organy te i ich obowiązki zostały sprecyzowane w odpowiednich ustawach, patrz niżej). Ponadto art. 74 w punkcie 4 wskazuje, że jeśli obywatele podejmują działania na rzecz ochrony zwierząt i poprawy ich stanu (nawet jeśli te działania nie leżą w zakresie obowiązków władz publicznych, ale mieszczą się w granicach prawa, również działania w procesie legislacyjnym), władze publiczne są obowiązane do udzielenia wsparcia.

Wreszcie art. 86. określa iż *"Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa."*, w związku z tym każdy obywatel ma obowiązek dbałości o stan zwierząt dzikich i ponosi odpowiedzialność za spowodowanie pogorszenia ich stanu, co określają odpowiednie ustawy.

Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2013 poz. 1232) w art. 376. wymienia organy ochrony środowiska, i są to:

- wójt, burmistrz lub prezydent miasta,
- starosta,
- sejmik województwa,
- marszałek województwa,
- wojewoda,
- minister właściwy do spraw środowiska,
- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska,
- regionalny dyrektor ochrony środowiska.

Jednak zapisy te same ustawy (także zadania i kompetencje organów) odnoszą się do ochrony środowiska w procesie użytkowania i korzystania z jego zasobów, a sama ustawa zgodnie z art. 1 określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju, a w szczególności:

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

1) zasady ustalania:

- a) warunków ochrony zasobów środowiska,
 - b) warunków wprowadzania substancji lub energii do środowiska,
 - c) kosztów korzystania ze środowiska;
- 2) obowiązki organów administracji;
- 3) odpowiedzialność i sankcje.

Wynika stąd, że zapisy POŚ dotyczą zwierząt dziko żyjących jedynie pośrednio, podobnie jak obowiązki oraz odpowiedzialność wymienionych w art. 376 POŚ organów.

• **Odpowiedzialność wynikająca z Ustawy o ochronie przyrody**

Dbalność o przyrodę będącą dziedzictwem i bogactwem narodowym (w tym dbalność o dzikie zwierzęta) jest obowiązkiem administracji publicznej, osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych oraz osób fizycznych (art. 4 ust. 1). Ustawodawca wskazał w ten sposób, że obowiązek ochrony zwierząt dzikich dotyczy wszystkich organów administracji (bez względu na to, czy szczegółowe zapisy określają ich rodzaj obowiązków w zakresie ochrony przyrody - w tym zwierząt - czy też nie zostały im takie obowiązki przypisane bezpośrednio)², wszystkich osób prawnych (Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną), wszystkich innych jednostek organizacyjnych (podmioty nie posiadające osobowości prawnej, ale mające wpływ na działania z zakresu ochrony przyrody, w tym ochrony zwierząt dzikich, np. szkoły) i wreszcie wszystkich osób fizycznych (każdy człowiek od chwili urodzenia).³

Wspomniane wyżej organy administracji publicznej są obowiązane do zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony przyrody (art. 4 ust. 2), w tym również ochrony zwierząt dzikich. Obowiązkiem organów administracji publicznej, instytucji naukowych i oświatowych, a także publicznych środków masowego przekazu jest prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody (art. 4 ust. 3).

² Wg Gruszeckiego nie można przewidzieć precyzyjnie wszystkich sytuacji, w których działalność danego organu może mieć wpływ na ochronę przyrody. K. Gruszecki, *Ustawa o ochronie przyrody. Komentarz*. Lex a Wolters Kluwer business, wyd. III, Warszawa 2013, s. 30

³ *tamże*

W art. 91 UOP wymienione zostały organy ochrony przyrody i są to:

- minister właściwy do spraw środowiska,
- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska,
- wojewoda,
- regionalny dyrektor ochrony środowiska,
- marszałek województwa,
- dyrektor parku narodowego,
- starosta,
- wójt, burmistrz albo prezydent miasta.

Organy ochrony przyrody podejmują działania w celu ratowania zagrożonych wyginięciem gatunków roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową, polegające na przenoszeniu tych gatunków do innych miejsc, eliminowaniu przyczyn ich zagrożenia, podejmowaniu ochrony ex situ oraz tworzeniu warunków do ich rozmnażania (art. 60 ust. 1).

W kolejnych przepisach UOP zostały sprecyzowane ich zadania, obowiązki i odpowiedzialność w zakresie dzikich zwierząt:

- **minister właściwy do spraw środowiska:**
 - wykonuje zadania organu administracji rządowej w zakresie ochrony przyrody przy pomocy Głównego Konserwatora Przyrody, będącego sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym tego ministra (art. 92 ust. 1),
 - powołuje w drodze zarządzenia Członków Państwowej Rady Ochrony Przyrody w liczbie 40 na kadencję trwającą 5 lat spośród działających na rzecz ochrony przyrody przedstawicieli nauki, praktyki i organizacji ekologicznych (art. 96 ust. 1),
 - sporządza projekt programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z projektem planu działań zapewniając możliwość udziału społeczeństwa w sporządzaniu tego projektu i planu (art. 111 ust. 1 i 2),
 - w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia, listę zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

przyrodniczym, kierując się potrzebą zapewnienia ciągłości istnienia i ochrony różnorodności rodzimych gatunków zwierząt (art. 120 ust. 2f),

- w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa i ministrem właściwym do spraw rybołówstwa określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania przy szacowaniu szkód oraz sposób wypłaty odszkodowań za szkody, o których mowa w ust. 1 (wyrządzone przez żubry – w uprawach, płodach rolnych lub w gospodarstwie leśnym; wilki – w pogłowie zwierząt gospodarskich; rysie – w pogłowie zwierząt gospodarskich; niedźwiedzie – w pasiekach, w pogłowie zwierząt gospodarskich oraz w uprawach rolnych; bobry – w gospodarstwie rolnym, leśnym lub rybackim), a także wzory dokumentów dotyczących szacowania szkód i wyliczania odszkodowań oraz terminy zgłoszenia i szacowania szkody, kierując się potrzebą dokonywania oceny rzeczywistej szkody oraz przyjęcia wysokości wyceny szkody według cen rynkowych (art. 126 ust. 11),
- ustanawia, w drodze rozporządzenia strefę ochronną zwierząt łownych, określając obszary wchodzące w jej skład oraz kryteria i sposoby utrzymania właściwej liczebności i struktury populacji poszczególnych gatunków zwierząt łownych, kierując się potrzebą:
 - ochrony gatunków zwierząt łownych w parkach narodowych,
 - tworzenia strefy bezpieczeństwa dla gatunków zwierząt łownych wychodzących na żerowiska poza obszar parku narodowego,
 - utrzymywania właściwej liczebności i struktury populacji poszczególnych gatunków zwierząt łownych na obszarze parku narodowego w celu zachowania równowagi przyrodniczej (art. 11 ust. 4),
- po zasięgnięciu opinii dyrektora parku narodowego, może zezwolić na obszarze parku narodowego na odstępstwa od zakazów, o których mowa w art. 15 ust. 1, jeżeli jest to uzasadnione:
 - potrzebą ochrony przyrody, wykonywaniem badań naukowych, celami edukacyjnymi, kulturowymi, turystycznymi, rekreacyjnymi lub sportowymi lub celami

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

kultu religijnego i nie spowoduje to negatywnego oddziaływania na przyrodę parku narodowego

- potrzebą realizacji inwestycji liniowych celu publicznego, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych i po zagwarantowaniu kompensacji przyrodniczej w rozumieniu art. 3 pkt 8 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.9)) (art. 15 ust. 3),

- określi, w drodze rozporządzenia, typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, w tym siedliska przyrodnicze i gatunki o znaczeniu priorytetowym, oraz wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000, a także kryteria wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania za obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia jako specjalne obszary ochrony siedlisk oraz obszarów kwalifikujących się do wyznaczenia jako obszary specjalnej ochrony ptaków, mając na uwadze za-chowanie poszczególnych cennych lub zagrożonych składników różnorodności biologicznej, na podstawie których jest wyznaczana sieć obszarów Natura 2000 (art. 26),
- po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej:
 - 1) listę proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty,
 - 2) szacunek dotyczący współfinansowania przez Wspólnotę ochrony obszarów wyznaczonych ze względu na typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt o znaczeniu priorytetowym,
 - 3) listę obszarów specjalnej ochrony ptaków(art. 27 ust. 3),
- wydając rozporządzenie o wyznaczeniu obszaru specjalnej ochrony ptaków lub specjalnego obszaru ochrony siedlisk, zmianie jego granic lub likwidacji, kierując się stanem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt oraz koniecznością zachowania szczególnie cennych lub zagrożonych składników różnorodności biologicznej (art. 27a ust. 1),
- określi, w drodze rozporządzenia, dla obszaru Natura 2000:
 - 1) tryb sporządzania projektu planu zadań ochronnych,
 - 2) zakres prac koniecznych dla sporządzenia projektu planu zadań ochronnych,

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKa

- 3) tryb dokonywania zmian w planie zadań ochronnych kierując się koniecznością ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk, uwzględniając ich stan oraz warunki rozwoju społecznego i gospodarczego obszaru objętego planem zadań ochronnych (art. 28 ust. 13),
- w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia gatunki:
 - zwierząt objętych ochroną ścisłą, z wyszczególnieniem gatunków wymagających ochrony czynnej,
 - zwierząt objętych ochroną częściową,
 - zwierząt objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
 - zwierząt wymagających ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania (art. 49 ust. 1),
 - określi właściwe dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków zwierząt zakazy wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 52 ust. 1 i 1a, oraz odstępstwa od zakazów wybrane spośród odstępstw, o których mowa w art. 52 ust. 2, oraz sposoby ochrony gatunków, w tym wielkość stref ochrony kierując się potrzebą ochrony dziko występujących zwierząt, ich siedlisk, ostoi lub stanowisk oraz wymaganiami ekologicznymi, naukowymi i kulturowymi, a także biorąc pod uwagę obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa Unii Europejskiej (art. 49 ust. 2 i 3),
 - określi, w drodze rozporządzenia, sposoby obrączkowania ptaków, wzory obrączek oraz materiały, z jakich mogą być wykonane obrączki, kierując się potrzebą ochrony ptaków przed niekontrolowanym i niewłaściwym obrączkowaniem (art. 55),
 - przygotowuje i przedstawia Komisji Europejskiej raporty dotyczące ochrony gatunkowej, których obowiązek sporządzania wynika z przepisów prawa Unii Europejskiej (art. 56 ust. 9),

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKa

- jest organem zarządzającym w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 z 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi (art. 61 ust. 1),
- określi, w drodze rozporządzenia, warunki hodowli i utrzymywania poszczególnych grup gatunków zwierząt w ogrodzie zoologicznym, w tym niezbędne pomieszczenia i wyposażenie w urządzenia techniczne miejsc przebywania zwierząt poszczególnych gatunków lub grup gatunków, minimalne warunki przestrzenne dla hodowli i utrzymywania zwierząt poszczególnych gatunków lub grup gatunków, niezbędne warunki do prowadzenia reprodukcji zwierząt poszczególnych gatunków lub grup gatunków – kierując się potrzebą zapewnienia zwierzętom hodowanym i utrzymywanym w ogrodach zoologicznych warunków odpowiadających potrzebom biologicznym poszczególnych gatunków lub grup gatunków (art. 70),
- określi, w drodze rozporządzenia gatunki lub grupy gatunków zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi, warunki przetrzymywania poszczególnych gatunków lub grup gatunków zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi, sposoby znakowania zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi – kierując się potrzebą ochrony ludzi przed zagrożeniami powodowanymi przez zwierzęta gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi (art. 73 ust. 11),

- **Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska**

- nadzoruje funkcjonowanie obszarów Natura 2000, prowadząc ewidencję danych niezbędnych do podejmowania działań w zakresie ich ochrony (art. 32 ust. 1),
- składa do Komisji Europejskiej raporty i notyfikacje dotyczące obszarów Natura 2000 oraz występuje o opinie w sprawie tych obszarów (art. 38),
- wydaje zezwolenie na pozyskiwanie okazów gatunków zwierząt objętych ochroną częściową (art. 52 ust. 2 pkt 6),
- wydaje zezwolenie na przetrzymywanie, posiadanie, zbywanie, oferowanie do sprzedaży, wymianę, darowiznę, a także wywożenie poza granicę państwa okazów

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

zwierząt objętych ochroną gatunkową, które mogą być pozyskiwane, pozyskanych poza granicą państwa i wwiezionych z zagranicy (art. 52 ust. 2 pkt 8),

- może zezwolić w stosunku do gatunków dziko występujących zwierząt gatunków objętych ochroną gatunkową ścisłą – na umyślne zabijanie, umyślne niszczenie jaj, postaci młodocianych lub form rozwojowych, wwożenie z zagranicy lub wywożenie poza granicę państwa okazów gatunków, umyślne wprowadzanie do środowiska przyrodniczego oraz w stosunku do innych niż dziko występujące zwierząt gatunków objętych ochroną gatunkową może zezwolić na umyślne zabijanie, wwożenie z zagranicy lub wywożenie poza granicę państwa okazów gatunków, umyślne wprowadzanie do środowiska przyrodniczego (art. 56 ust. 1),
- może zezwolić w stosunku do gatunków objętych ochroną ścisłą i częściową – na czynności podlegające zakazom określonym w art. 52 ust. 1 i 1a, jeżeli zezwolenie dotyczy obszaru wykraczającego poza granice dwóch województw lub jeżeli ma to związek z działaniami podejmowanymi przez ministra właściwego do spraw środowiska, w tym dotyczącymi realizacji programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, programów ochrony gatunków zagrożonych wyginięciem lub umów międzynarodowych (art. 56 ust. 2),
- opracowuje programy ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków roślin, zwierząt i grzybów (art. 57 ust. 1), zawierające opis sposobów prowadzenia działań ochronnych zmierzających do odbudowy populacji zagrożonych wyginięciem gatunków, określenie czasu i miejsca wykonania działań ochronnych, wskazanie odpowiedzialnego za wykonanie działań ochronnych, informacje o kosztach i źródłach finansowania (art. 57 ust. 2),
- podejmuje badania lub działania ochronne, w celu zapewnienia, aby przypadkowe chwytanie i zabijanie nie miało znaczącego negatywnego wpływu na gatunki zwierząt objętych ochroną ścisłą oraz wydry (art. 58 ust. 2),
- jeżeli stwierdzone lub przewidywane zmiany w środowisku zagrażają lub mogą zagrażać zwierzętom objętym ochroną gatunkową lub mogą zagrażać siedliskom przyrodniczym będącym przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, na obszarach

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

morskich Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, jest obowiązany, po zasięgnięciu opinii właściwej regionalnej rady ochrony przyrody oraz zarządcy lub właściciela terenu, podjąć działania w celu zapewnienia trwałego zachowania gatunku, jego siedliska lub ostoi, eliminowania przyczyn powstawania zagrożeń oraz poprawy stanu ochrony jego siedliska lub ostoi (art. 60 ust. 2 i art. 60a i art. 120 ust. 2),

- wydaje zezwolenie na utworzenie i prowadzenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego (art. 61 ust. 1),
- może cofnąć lub zmienić zezwolenie na utworzenie i prowadzenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego (art. 68 ust. 1),
- wydaje zezwolenie na przeniesienie z ogrodu zoologicznego do środowiska przyrodniczego zwierząt gatunków zagrożonych wyginięciem (art. 74 ust. 1),
- wydaje zezwolenie na utworzenie i prowadzenie ośrodka rehabilitacji zwierząt (art. 75 ust. 1), a także odmawia wydania zezwolenia jeżeli wnioskodawca nie spełnia warunków leczenia i rehabilitacji zwierząt odpowiadających potrzebom biologicznym danego gatunku (art. 75 ust. 4), a także może cofnąć zezwolenie w przypadku niespełnienia warunków leczenia i rehabilitacji zwierząt odpowiadających potrzebom biologicznym danego gatunku albo nieusunięcia, w wyznaczonym przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska terminie, nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku kontroli prze-prowadzonej przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska (art. 75 ust. 5),
- wydaje zezwolenie na rozmnażanie zwierząt uzyskanych w wyniku krzyżowania i krzyżowania zwierząt objętych ochroną ścisłą, z wyszczególnieniem gatunków wymagających ochrony czynnej, zwierząt objętych ochroną częściową, zwierząt gatunków obcych, oraz zwierząt łownych, ze zwierzętami z innych gatunków, a także ze zwierzętami z form i odmian hodowlanych (art. 119a ust. 1),
- dokonuje kontroli wydanych przez siebie zezwoleń (art. 120 ust. 2g).

- **Regionalny dyrektor ochrony środowiska:**

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- może wprowadzić na terenie województwa, na czas określony, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, ochronę gatunków zwierząt nieobjętych ochroną określoną w przepisach, o których mowa w art. 48–50, a także właściwe dla nich zakazy wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 52 ust. 1 i 1a, a także odstępstwa od zakazów wybrane spośród odstępstw, o których mowa w art. 52 ust. 2. (art. 53),
- na obszarze swojego działania i na obszarach morskich może zezwolić w stosunku do gatunków objętych ochroną częściową – na czynności podlegające zakazom określonym w art. 52 ust. 1 i 1a (art. 56 ust. 2 pkt. 1),
- na obszarze swojego działania i na obszarach morskich może zezwolić w stosunku do gatunków objętych ochroną ścisłą – na czynności podlegające zakazom określonym w art. 52 ust. 1 pkt 2, 4–10 i 12–15 i ust. 1a pkt 2–6. (art. 56 ust. 2 pkt. 2),
- może zezwolić na obszarze swojego działania, na czas określony, nie dłuższy niż 5 lat, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, w stosunku do bobra europejskiego, kormorana czarnego oraz czapli siwej, na czynności podlegające zakazom określonym w art. 52 ust. 1. (art. 56a ust. 1) i dokonuje kontroli spełniania warunków określonych w wydanych przez siebie zarządzeniach (art. 56a ust. 5),
- może ustalać i likwidować, w drodze decyzji administracyjnej strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową, wymagających ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania (art. 60 ust. 3 pkt. 2),
- jeżeli stwierdzone lub przewidywane zmiany w środowisku zagrażają lub mogą zagrażać siedliskom przyrodniczym będącym przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, regionalny dyrektor ochrony środowiska jest obowiązany, po zasięgnięciu opinii właściwej regionalnej rady ochrony przyrody oraz zarządcy lub właściciela terenu, podjąć działania w celu zapewnienia trwałego zachowania tych siedlisk, eliminowania przyczyn powstawania zagrożeń oraz poprawy ich stanu ochrony (art. 60a),

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- koszty transportu oraz utrzymywania żywych okazów gatunków chronionych na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1, zatrzymanych przez właściwe organy, ponosi Skarb Państwa, a ich rozliczenia dokonuje regionalny dyrektor ochrony środowiska właściwy ze względu na położenie podmiotu, któremu zostały przekazane zatrzymane okazy (art. 62 ust. 1), a okazy, mogą być przekazywane do ogrodów zoologicznych lub ośrodków rehabilitacji zwierząt (art. 62 ust. 2),
- w stosunku do zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi zaliczonych do kategorii II regionalny dyrektor ochrony środowiska właściwy ze względu na wskazane we wniosku miejsce ich przetrzymywania może zezwolić na odstąpienie od zakazów posiadania i przetrzymywania oraz sprowadzania z zagranicy (art. 75 ust. 4), może przeprowadzić kontrolę warunków przetrzymywania poszczególnych gatunków lub grup gatunków zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi (art. 75 ust. 7), jeżeli kontrola wykáže, że posiadacz zwierzęcia nie spełnia warunków, wzywa do usunięcia nieprawidłowości w terminie 14 dni (art. 75 ust. 8), a w przypadku nieusunięcia nieprawidłowości, wydaje decyzję o cofnięciu zezwolenia (art. 75 ust. 9),
- może dofinansowywać z własnych środków budżetowych leczenie i rehabilitację zwierząt w ośrodkach (art. 76 ust. 3),
- przeprowadza kontrole, nie rzadziej niż raz na 3 lata, ogrodów zoologicznych i ośrodków w zakresie ich działalności, z własnej inicjatywy lub na wniosek Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (art. 77 ust. 1 i 2), czynności kontrolne są wykonywane przez osoby posiadające imienne upoważnienie wydane przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska (art. 77 ust. 3),
- gromadzi dokumentację dotyczącą zasobów, tworów i składników przyrody, a w szczególności cennych ze względów naukowych tworów przyrody, stanowisk chronionych gatunków zwierząt, a także ich siedlisk oraz siedlisk przyrodniczych (art. 114 ust. 1),

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- prowadzi rejestr form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2–4 i 6–9, położonych w całości lub w części na obszarze jego działania (art. 114 ust. 2),
- wydaje zezwolenie na przetrzymywanie, hodowlę, rozmnażanie, oferowanie do sprzedaży i zbywanie gatunków zwierząt gatunków obcych (art. 120 ust. 2 pkt. 2),
- dokonuje kontroli wydanych przez siebie zezwoleń (art. 120 ust. 2g).
- dokonuje kontroli przestrzegania przepisów o ochronie przyrody w trakcie gospodarczego wykorzystania zasobów i składników przyrody przez jednostki organizacyjne oraz osoby prawne i fizyczne (art. 123 ust. 1),
- dokonuje oględzin i szacowania szkód, wyrządzonych przez żubry – w uprawach, płodach rolnych lub w gospodarstwie leśnym, wilki – w pogłowie zwierząt gospodarskich, rysie – w pogłowie zwierząt gospodarskich, niedźwiedzie – w pasiekach, w pogłowie zwierząt gospodarskich oraz w uprawach rolnych, bobry – w gospodarstwie rolnym, leśnym lub rybackim., a także ustala wysokość odszkodowania i jego wypłatę (art. 126 ust. 3),
- może zarządzić, w drodze decyzji administracyjnej, na koszt skazanego, uśmiercenie zwierząt gatunków obcych stanowiących własność sprawcy wykroczenia określonego w art. 127 albo w art. 131 lub skazanego za przestępstwo określone w art. 127a, art. 128 albo w art. 128a (art. 130 ust. 4);
- **Marszałek województwa:**
 - wydaje decyzję, o której mowa w art. 15 ust. 2b ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2009 r. Nr 189, poz. 1471 oraz z 2010 r. Nr 182, poz. 1228 i Nr 200, poz. 1322), o uznaniu terenu stawów rybnych za obręb hodowlane (art. 56a ust. 3);
- **Dyrektor parku narodowego:**
 - realizuje ustalenia planu ochrony, o którym mowa w art. 18, lub zadań ochronnych, o których mowa w art. 22, oraz wydaje zarządzenia dotyczące funkcjonowania parku narodowego, w tym określające sposoby udostępniania obszarów parku narodowego (art. 8e ust. 1)

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- ma prawo prowadzenia postępowań w sprawach o wykroczenia z zakresu ochrony przyrody oraz udziału w postępowaniach przed sądami powszechnymi w charakterze oskarżyciela publicznego i wnoszenia odwołań od postanowień i orzeczeń tych sądów w sprawach o wykroczenia z zakresu ochrony przyrody (art. 8e ust. 2),
- w zakresie niezbędnym do realizacji zadań określonych w ustawie współpracuje z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnej (art. 8e ust. 5),
- ma za zadanie ochronę zwierząt łownych w strefie ochronnej zwierząt łownych (art. 11 ust. 5),
- wyraża zgodę na prowadzenie badań naukowych w parku narodowym (art. 15 ust. 24),
- wyraża zgodę na organizację imprez rekreacyjno-sportowych w parku narodowym (art. 15 ust. 27),
- wykonuje zadania regionalnego dyrektora ochrony środowiska w zakresie ochrony przyrody na terenie parku narodowego (art. 94 ust. 1),
- wyraża zgodę na odstrzał zwierzęcia, które nie ma szans przeżycia (na terenie parku narodowego) (art. 110 ust.8 pkt. 2),
- dokonuje oględzin i szacowania szkód na obszarze parku narodowego, wyrządzonych przez żubry – w uprawach, płodach rolnych lub w gospodarstwie leśnym, wilki – w pogłowie zwierząt gospodarskich, rysie – w pogłowie zwierząt gospodarskich, niedźwiedzie – w pasiekach, w pogłowie zwierząt gospodarskich oraz w uprawach rolnych, bobry – w gospodarstwie rolnym, leśnym lub rybackim., a także ustala wysokość odszkodowania i jego wypłatę (art. 126 ust. 3);
- **Straż Parku (Służba Parku Narodowego):**
 - wykonuje zadania związane z ochroną mienia oraz zwalczaniem przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody na terenie parku narodowego (art. 108 ust. 1),
 - wykonując zadania ma prawo do:

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- 1) legitymowania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia oraz świadków przestępstwa lub wykroczenia, w celu ustalenia ich tożsamości,
- 2) kontroli dowodów wniesienia opłat, o których mowa w art. 12 ust. 3,
- 3) zatrzymywania i przekazywania Policji lub innym właściwym organom osób w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia,
- 4) zatrzymywania i dokonywania kontroli środków transportu w celu sprawdzenia ich ładunku oraz przeglądania zawartości bagaży w razie zaistnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia,
- 5) przeszukiwania pomieszczeń i innych miejsc w przypadkach uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia,
- 6) zabezpieczenia jako dowodów rzeczowych, za pokwitowaniem, przedmiotów pochodzących z przestępstwa lub wykroczenia, a także narzędzi i środków służących do ich popełnienia,
- 7) kontroli i zatrzymania, za pokwitowaniem, dokumentów w zakresie legalności posiadania tworów lub składników przyrody i obrotu nimi, pochodzących z obszaru parku narodowego,
- 8) kontroli podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarze parku narodowego w zakresie przestrzegania przepisów ustawy (art. 108 ust. 5), uprawnienia te przysługują dyrektorowi parku narodowego, jego zastępcy, nadleśniczemu, konserwatorowi obrębu ochronnego, leśniczemu, konserwatorowi obwodu ochronnego, podleśniczemu, starszemu strażnikowi i strażnikowi (art. 108 ust. 6), w granicach parku lub poza jego granicami w razie uzasadnionego podejrzenia, że przestępstwo lub wykroczenie zostało popełnione na szkodę parku narodowego (art. 108 ust. 7),
 - może użyć broni myśliwskiej w celu eliminacji lub odstraszania w granicach parku narodowego zwierząt stwarzających rzeczywiste i bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi oraz w razie konieczności odstrzału, za zgodą dyrektora parku narodowego, zwierzęcia, które nie ma szans na przeżycie (art. 110 ust. 8 pkt. 1 i 2);

- **starosta:**

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKa

- prowadzi rejestr żywych zwierząt gatunków wymienionych w załącznikach A i B rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 z 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi, zaliczonych do płazów, gadów, ptaków lub ssaków (starosta właściwy ze względu na miejsce przetrzymywania zwierząt lub prowadzenia ich hodowli) (art. 64. ust. 3);
- **Wójt, burmistrz albo prezydent miasta:**
 - przed wydaniem decyzji w sprawie ustalenia warunków zabudowy lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w sąsiedztwie ogrodu botanicznego lub zoologicznego informuje o planowanej inwestycji zarządzającego ogrodem, który w terminie 30 dni może zgłosić zastrzeżenia i wnioski (art. 66 ust. 2),
 - przy rozpatrywaniu wniosku o wyrażenie zgody na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego znajdującego się w sąsiedztwie ogrodu botanicznego lub zoologicznego, informuje o planowanej zmianie, jeżeli zmiana ta mogłaby mieć niekorzystny wpływ na funkcjonowanie ogrodu (art. 66 ust. 2), - nie ma obowiązku informowania prowadzących ośrodki rehabilitacji zwierząt !!!
- **Obowiązki osób fizycznych:**
 - każdy, kto przypadkowo schwytał lub zabił zwierzę gatunku objętego ochroną ścisłą lub wydrę, lub instytucja państwowa, która się o tym dowiedziała, niezwłocznie zawiadamia o tym właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska (art. 58 ust. 3).

- **Kompetencje i odpowiedzialność wynikająca z Ustawy Prawo łowieckie**

Ustawa z 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (Dz.U. 2013 poz. 1226), zwana dalej UPL, w art. 1 ust. 1 określa, że łowiectwo jest elementem ochrony środowiska przyrodniczego i oznacza ochronę zwierząt łownych i gospodarowanie ich zasobami w zgodzie z zasadami ekologii oraz zasadami racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej.

Celem łowiectwa jest:

- 1) **ochrona, zachowanie różnorodności i gospodarowanie populacjami zwierząt łownych;**

2) **ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego na rzecz poprawy warunków bytowania zwierzyny;**

3) uzyskiwanie możliwie wysokiej kondycji osobniczej i jakości trofeów oraz właściwej liczebności populacji poszczególnych gatunków zwierzyny przy zachowaniu równowagi środowiska przyrodniczego;

4) spełnianie potrzeb społecznych w zakresie uprawiania myślistwa, kultywowania tradycji oraz krzewienia etyki i kultury łowieckiej (art. 3).

Natomiast gospodarka łowiecka jest to działalność w zakresie ochrony, hodowli i pozyskiwania zwierzyny (art. 4 ust. 1).

Lista gatunków zwierząt łownych znajduje się w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych (Dz.U. 2005 nr 45 poz. 433). Zgodnie z tym rozporządzeniem, gatunki łowne to:

1) zwierzyna gruba:	i) piżmak (<i>Ondatra zibethicus</i>),
a) łoś (<i>Alces alces</i>),	j) zając szarak (<i>Lepus europaeus</i>),
b) jeleń szlachetny (<i>Cervus elaphus</i>),	k) dziki królik (<i>Oryctolagus cuniculus</i>),
c) jeleń sika (<i>Cervus nippon</i>),	l) jarząbek (<i>Tetrastes bonasia</i>),
d) daniel (<i>Dama dama</i>),	m) bażant (<i>Phasianus ssp.</i>),
e) sarna (<i>Capreolus capreolus</i>),	n) kuropatwa (<i>Perdix perdix</i>),
f) dzik (<i>Sus scrofa</i>),	o) gęś gęgawa (<i>Anser anser</i>),
g) muflon (<i>Ovis aries musimon</i>);	p) gęś zbożowa (<i>Anser fabalis</i>),
2) zwierzyna drobna:	r) gęś białoczelną (<i>Anser albifrons</i>),
a) lis (<i>Vulpes vulpes</i>),	s) krzyżówka (<i>Anas platyrhynchos</i>),
b) jenot (<i>Nyctereutes procyonoides</i>),	t) cyraneczka (<i>Anas crecca</i>),
c) borsuk (<i>Meles meles</i>),	u) głowienka (<i>Aythya ferina</i>),
d) kuna leśna (<i>Martes martes</i>),	w) czernica (<i>Aythya fuligula</i>),
e) kuna domowa (<i>Martes foina</i>),	x) gołąb grzywacz (<i>Columba palumbus</i>),
f) norka amerykańska (<i>Mustela vison</i>),	y) słonka (<i>Scolopax rusticola</i>),
g) tchórz zwyczajny (<i>Mustela putorius</i>),	z) łyska (<i>Fulica atra</i>).
h) szop praczy (<i>Procyon lotor</i>),	

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

Zwierzęta te w stanie wolnym, jako dobro ogólnonarodowe, **stanowią własność Skarbu Państwa** (art. 2 UPEŁ). Skarb Państwa odpowiada za szkody w uprawach i płodach rolnych oraz za szkody przy wykonywaniu polowania, wyrządzone przez zwierzęta łowne objęte całoroczną ochroną (jedynie łoś - Rozporządzenie Ministra Środowiska z 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych - Dz. U. Nr 45, poz.433 (art. 50 ust. 1) oraz przez dziki, łośie, jelenie, danielle i sarny na obszarach niewchodzących w skład obwodów łowieckich (art. 50 ust. 1b) - odszkodowania **wypłaca zarząd województwa ze środków budżetu państwa** (art. 50 ust. 2).

Za szkody w uprawach i płodach rolnych oraz za szkody przy wykonywaniu polowania wyrządzane na obszarach:

- 1) obwodów łowieckich leśnych **odszkodowania wypłaca Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe ze środków budżetu państwa,**
- 2) obwodów łowieckich polnych i obszarach niewchodzących w skład obwodów łowieckich odszkodowania wypłaca **zarząd województwa ze środków budżetu państwa** (art. 50 ust. 2).

W związku z powyższym nie przysługują odszkodowania za szkody wyrządzone przez dzikie zwierzęta łowne na terenach zabudowanych.

Organy administracji w zakresie łowiectwa

- **minister właściwy do spraw środowiska** - naczelny organ administracji rządowej w zakresie łowiectwa (art. 6 UPEŁ),
 - wydaje zgodę na łowienie zwierzyny zmierzające do wejścia w jej posiadanie za pomocą ptaków (art.4 ust. 1 pkt. 2),
 - po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw rolnictwa oraz Państwowej Rady Ochrony Przyrody i Polskiego Związku Łowieckiego, ustala, w drodze rozporządzenia, listę gatunków zwierząt łownych, uwzględniając podział na zwierzynę płową, grubą, drobną oraz drapieżniki (art. 5),
 - w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób sporządzania rocznych planów łowieckich i wieloletnich łowieckich planów hodowlanych dla sąsiadujących ze sobą obwodów łowieckich o zbliżonych warunkach przyrodniczych (rejonów hodowlanych) oraz sposób zatwierdzania rocznych planów łowieckich,

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

uwzględniając zasadę optymalnego gospodarowania populacjami zwierząt łownych oraz ochrony lasu przed szkodami wyrządzanymi przez te zwierzęta (art. 8 ust. 4),

- określi, w drodze rozporządzenia, wysokość ekwiwalentu za zwierzynę bezprawnie pozyskaną, podmioty właściwe do zagospodarowania w imieniu Skarbu Państwa bezprawnie pozyskanej zwierzyny, pobrania środków pochodzących ze sprzedaży tusz oraz należnego ekwiwalentu, uwzględniając sposób pozyskiwania zwierzyny, jej gatunek, wielokrotność wartości rynkowej tuszy, a w przypadku samców zwierzyny płowej także jej wartość trofealną (art. 15 ust. 4),

- może wydać zgodę na chów i hodowlę zamkniętą zwierząt łownych niebędących zwierzętami gospodarskimi do celów badań naukowych, dydaktyki, zasiedleń lub eksportu zwierzyny żywej (art. 16 ust. 2),

- powołuje komisję egzaminacyjną do przeprowadzenia egzaminu ze znajomości wykonywania polowania oraz zasad ochrony przyrody (art. 21 ust. 1),

- po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego, może, w drodze decyzji, wyłączać obwody łowieckie z wydzierzawiania i przekazać je na czas nie krótszy niż 10 lat w zarząd z przeznaczeniem na ośrodki hodowli zwierzyny, w których – oprócz polowania – realizowane są cele związane w szczególności z:

1) prowadzeniem wzorcowego zagospodarowania łowisk, wdrażaniem nowych osiągnięć z zakresu łowiectwa;

2) prowadzeniem badań naukowych;

3) odtwarzaniem populacji zanikających gatunków zwierząt dziko żyjących;

4) hodowlą rodzimych gatunków zwierząt łownych w celu zasiedlania łowisk;

5) hodowlą zwierząt łownych szczególnie pożytecznych w biocenozach leśnych;

6) prowadzeniem szkoleń z zakresu łowiectwa (art. 28 ust. 2),

- wyraża zgodę na prowadzenie ośrodków hodowli zwierzyny przez: Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Polski Związek Łowiecki, instytucje naukowo-dydaktyczne oraz inne jednostki, które do dnia wejścia w życie ustawy prowadziły takie ośrodki; prawo do prowadzenia ośrodków hodowli zwierzyny jest niezbywalne (art. 28 ust. 3),

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego, określa, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady przekazywania w zarząd obwodów łowieckich wyłączonych z wydzierżawiania, uwzględniając tryb postępowania, jednostkom, których zadania ustawowe dają gwarancję realizacji celów, o których mowa w ust. 2. (art. 28 ust. 4),
- w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego, określa, w drodze rozporządzenia:
 - 1) zasady kategoryzacji obwodów łowieckich, uwzględniając liczebność poszczególnych gatunków zwierzyny w określonych środowiskach jej bytowania, rodzaj i wielkość jej pozyskania oraz nasilenie czynników antropogenicznych;
 - 2) szczegółowe zasady ustalenia czynszu dzierżawnego, uwzględniając powierzchnię i kategorię obwodu łowieckiego, stosując za podstawę do wyliczeń cenę żyta ustaloną na podstawie ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2006 r. Nr 136, poz. 969, z późn. zm.19));
 - 3) szczegółowe zasady ustalania partycypacji, o której mowa w ust. 1, uwzględniając niezrealizowanie rocznego planu łowieckiego w zakresie pozyskania: łosi, jeleni, danieli i saren, przy czym nie może ona przekroczyć 10% wartości wpływów ze sprzedaży tusz tych gatunków w roku poprzednim (art. 30 ust. 3),
- zlecenie zadań PZŁ (art. 34 pkt 12),
- nadzór nad działalnością PZŁ (art. 35a),
- w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady:
 - 1) współdziałania Państwowej Straży Łowieckiej z Policją i Polskim Związkiem Łowieckim;
 - 2) posiadania, ewidencjonowania i przechowywania broni palnej bojowej, broni myśliwskiej śrutowej, amunicji oraz miotaczy gazu obojętnego w siedzibach straży (art. 41 ust. 2),
- po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki wykonywania polowania oraz znakowania, o którym mowa w art. 42c, wzór upoważnienia do wykonywania polowania indywidualnego,

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

wzór książki ewidencji pobytu na polowaniu indywidualnym, uwzględniając istniejące polskie zwyczaje łowieckie oraz kierując się troską o bezpieczeństwo osób i mienia (art. 43 ust. 3),

- w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa i po zasięgnięciu opinii Państwowej Rady Ochrony Przyrody oraz Polskiego Związku Łowieckiego określi, w drodze rozporządzenia, dla terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub jego części, okresy polowań na zwierzęta łowne (art. 44 ust. 1),

- po zasięgnięciu opinii Państwowej Rady Ochrony Przyrody, może zezwolić na dokonanie odstrzału lub odłowu zwierzyny do celów związanych z badaniami naukowymi i edukacją, dla odbudowy populacji, zasiedlania i reintrodukcji gatunków zwierzyny lub dla koniecznych działań w celach hodowlanych, także w okresach ochronnych z uwagi na brak innego zadowalającego rozwiązania oraz pod warunkiem, że nie jest to szkodliwe dla zachowania populacji danych gatunków w stanie sprzyjającym ochronie w ich naturalnym zasięgu występowania (art. 44 ust. 3) i dokonuje kontroli spełniania warunków określonych w wydanych przez siebie zezwoleniach (art. 44 ust. 5),

- po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego, określi, w drodze rozporządzenia:

1) gatunki drapieżników, które mogą być odławiane w pułapki żywołowne,

2) warunki, czas i miejsce odłowu,

3) rodzaje pułapek żywołownych i warunki, jakie muszą one spełniać, aby zapewnić selektywny odłów drapieżników

– uwzględniając konieczność humanitarnego postępowania ze zwierzętami (art. 44a ust. 3),

- w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa, określi, w drodze rozporządzenia, sposób postępowania przy szacowaniu szkód w uprawach i płodach rolnych oraz wypłat odszkodowań za szkody, uwzględniając terminy zgłoszenia szkody, obowiązek szacowania wstępnego i ostatecznego oraz obszar uszkodzonej uprawy (art. 49),

- **samorząd województwa**

- sprawuje administrację w zakresie łowiectwa jako zadanie z zakresu administracji rządowej (art. 7),

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- **marszałek województwa**

- po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego, może zezwolić na odstępstwo od zakazu płoszenia zwierząt łownych; zezwolenie może być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych oraz jeżeli nie jest szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji zwierząt łownych (art. 9a ust. 1) i dokonuje kontroli spełniania warunków określonych w wydanych przez siebie zezwoleniach (art. 9a ust. 4),

- wzywa przedsiębiorcę do usunięcia naruszeń w wyznaczonym terminie, w przypadku stwierdzenia naruszeń warunków wymaganych do prowadzenia działalności gospodarczej, polegającej na świadczeniu usług turystycznych obejmujących polowania wykonywane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz polowania za granicą (art. 22a ust.1), a w przypadku nieusunięcia naruszeń, wydaje decyzję o zakazie wykonywania tej działalności, przez okres 3 lat (art. 22a ust. 2),

- uzgadnia wieloletnie łowieckie plany hodowlane (art. 8 ust. 3e).

- **sejmik województwa**

- dokonuje podziału na obwody łowieckie oraz zmiany granic tych obwodów w obrębie województwa w drodze uchwały, po zasięgnięciu opinii właściwego dyrektora regionalnej dyrekcji Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe i Polskiego Związku Łowieckiego, a także właściwej izby rolniczej (art. 27 ust. 1),

- jest uprawniony w uzasadnionych przypadkach do skracania, w drodze uchwały, okresów polowań na terenie województwa, po zasięgnięciu opinii Polskiego Związku Łowieckiego i dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych (art. 44 ust. 2),

- **wojewoda** - powołuje komendanta wojewódzkiego Państwowej Straży Łowieckiej, która jest podległa wojewodzie (art. 36 ust. 1 i 1a),

- **Minister właściwy do spraw rolnictwa** - w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska, po zasięgnięciu opinii Związku Kynologicznego w Polsce oraz Polskiego Związku Łowieckiego, określi, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób hodowania i utrzymywania chartów rasowych oraz ich mieszańców, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia bezpieczeństwa ludzi oraz, w odpowiednim zakresie, bezpieczeństwa zwierząt (art. 10 ust. 2),

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- **starosta** - może wyrazić zgodę, na okres do 6 miesięcy, na przetrzymywanie zwierzyny, osobie, która weszła w jej posiadanie w wyniku osierocenia, wypadku lub innego uszkodzenia ciała zwierzyny, mając na uwadze potrzebę podjęcia koniecznej opieki i leczenia; zwierzyna ta powinna następnie być przekazana uprawnionym podmiotom w celu dalszej hodowli (art. 9 ust. 2).
- **Kompetencje i odpowiedzialność organów wobec dzikich zwierząt wynikające z Ustawy o ochronie zwierząt:**
- **Inspekcja Weterynaryjna**
 - w celu realizacji przepisów ustawy (wraz z innymi właściwymi organami administracji rządowej i samorządu terytorialnego współdziała z samorządem lekarsko-weterynaryjnym oraz z innymi instytucjami i organizacjami społecznymi, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt (Art. 3),
 - sprawuje nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt (Art. 34a ust.1)
- **powiatowy lekarz weterynarii**
 - wykonuje zadania i uprawnienia właściwej władzy określone w rozporządzeniu nr 1/2005, w tym: przeprowadza kontrole, wydaje, na wniosek, decyzje w sprawach zezwoleń, o których mowa w art. 10 i 11 rozporządzenia nr 1/2005, licencji, o których mowa w art. 17 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2005, świadectw zatwierdzenia, o których mowa w art. 18 ust. 1 i art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2005 (Art. 24a),
 - prowadzi rejestry, o których mowa w art. 13 ust. 3 i 4, art. 18 ust. 3 i art. 19 ust. 3 i 4 rozporządzenia nr 1/2005, oraz przekazuje Głównemu Lekarzowi Weterynarii, za pośrednictwem wojewódzkiego lekarza weterynarii, informacje zawarte w tych rejestrach, w tym informacje o każdej zmianie stanu faktycznego lub prawnego w nich ujawnionego (Art. 24b),
- **Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania**
 - uwzględnia problematykę ochrony zwierząt w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Art. 8. ust. 2)
- **Minister właściwy do spraw rolnictwa**

- określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) kwalifikacje osób uprawnionych do zawodowego uboju,
- 2) warunki wyładunku, przemieszczania, przetrzymywania, unieruchamiania w celu dokonania uboju lub uśmiercenia zwierząt,
- 3) warunki i metody uboju i uśmiercania zwierząt stosownie do gatunku

- mając na względzie zapewnienie humanitarnego traktowania zwierząt pod-czas ich uboju lub uśmiercania. (Art. 34 ust. 6)

- **Zarząd województwa**

- przygotowuje i wykonuje program upowszechniania znajomości przepisów ustawy wśród rolników przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego (Art. 8. ust. 3),

- **Samorząd województwa** (zadaniami z zakresu administracji rządowej)

- **marszałek województwa** właściwy ze względu na miejsce wykonywania eksponatów, wydaje zezwolenie na pozyskiwanie zwierząt wolno żyjących (dzikich) w celu preparowania ich zwłok, jeżeli zwłoki zwierząt będą preparowane wyłącznie w celu naukowym, dydaktycznym lub edukacyjnym (Art. 22 ust. 1 i 2),

- **marszałek województwa** nie wydaje/cofa zezwolenie na pozyskiwanie zwierząt wolno żyjących (dzikich) w celu preparowania ich zwłok, jeżeli: zachodzi uzasadniona potrzeba ochrony zasobów genetycznych, przemawiają za tym względy sanitarne (Art. 22 ust. 5),

- **marszałek województwa** właściwy ze względu na miejsce tworzenia kolekcji, wydaje zgodę na pozyskiwanie zwierząt wolno żyjących (dzikich) w celu tworzenia kolekcji spreparowanych zwłok tych zwierząt (Art. 22a),

- **sejmik województwa**, po zasięgnięciu opinii regionalnej rady ochrony przyrody, organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, oraz Polskiego Związku Łowieckiego, określi, w drodze uchwały, miejsce, warunki, czas i sposoby ograniczenia populacji zwierząt, stanowiących nadzwyczajne zagrożenie dla życia, zdrowia lub gospodarki człowieka, w tym gospodarki łowieckiej (Art. 33a ust. 2)

- **Starosta**

- starosta właściwy ze względu na miejsce pozyskiwania zwierząt w celu preparowania ich zwłok wydaje opinię na wniosek marszałka województwa właściwego ze względu na miejsce wykonywania eksponatów (Art. 22 ust. 3)

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- **Gmina**
 - **wójt (burmistrza, prezydenta miasta)** wydaje z urzędu decyzję o czasowym odebraniu właścicielowi lub opiekunowi zwierzęcia i przekazaniu do schroniska dla zwierząt lub gospodarstwa rolnego lub ogrodu zoologicznego (Art. 7 ust. 1), za zgodą podmiotu, któremu zwierzę ma być przekazane (Art. 7 ust. 1b), lub w przypadku braku takiej zgody nieodpłatne przekazanie innej osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej albo osobie fizycznej, która zapewni mu właściwą opiekę (Art. 7 ust. 1c), kosztami transportu, utrzymania i koniecznego leczenia zwierzęcia obciąża się jego dotychczasowego właściciela lub opiekuna (Art. 7 ust. 4),
- **Policja, straż gminna, lekarz weterynarii lub upoważniony przedstawiciel organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt**
 - złożenie informacji wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) o traktowaniu zwierząt w sposób określony w art. 6 ust. 2 (Art. 7 ust. 1a),
 - odebranie zwierzęcia dotychczasowemu właścicielowi lub opiekunowi w przypadkach niecierpiących zwłoki, gdy dalsze pozostawanie zwierzęcia u dotychczasowego właściciela lub opiekuna zagraża jego życiu lub zdrowiu, konieczne jest zawiadomienie o tym niezwłocznie wójta (burmistrza, prezydenta miasta), celem podjęcia przez niego decyzji w przedmiocie odebrania zwierzęcia (Art. 7 ust. 3),
- **Regionalna rada ochrony przyrody**
 - wydaje opinię przed wydaniem uchwały przez sejmik województwa, określającej miejsce, warunki, czas i sposoby ograniczenia populacji zwierząt, stanowiących nadzwyczajne zagrożenie dla życia, zdrowia lub gospodarki człowieka, w tym gospodarki łowieckiej (Art. 33a ust. 2)
- **Polski Związek Łowiecki**
 - wydaje opinię przed wydaniem uchwały przez sejmik województwa, określającej miejsce, warunki, czas i sposoby ograniczenia populacji zwierząt, stanowiących nadzwyczajne zagrożenie dla życia, zdrowia lub gospodarki człowieka, w tym gospodarki łowieckiej (Art. 33a ust. 2)
- **organizacje społeczne, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt**

- wydają opinię przed wydaniem uchwały przez sejmik województwa, określającej miejsce, warunki, czas i sposoby ograniczenia populacji zwierząt, stanowiących nadzwyczajne zagrożenie dla życia, zdrowia lub gospodarki człowieka, w tym gospodarki łowieckiej (Art. 33a ust. 2),

- mogą współdziałać z Inspekcją Weterynaryjną w sprawowaniu nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt (Art. 34a ust. 3)

- **każdy obywatel**

- prowadzący pojazd mechaniczny, który potrącił zwierzę, obowiązany jest, w miarę możliwości, do zapewnienia mu stosownej pomocy lub zawiadomienia jednej ze służb, o których mowa w art. 33 ust. 3 (lekarz weterynarii, członek Polskiego Związku Łowieckiego, inspektor organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, funkcjonariusz Policji, straży ochrony kolei, straży gminnej, Straży Granicznej, pracownik Służby Leśnej lub Służby Parków Narodowych, strażnik Państwowej Straży Łowieckiej, strażnik łowiecki lub strażnik Państwowej Straży Rybackiej) (Art. 25),

- **dyrektor parku narodowego**

- gdy bezzwłoczne uśmiercenie zwierzęcia jest niezbędne do realizacji zadań związanych z ochroną przyrody na obszarze parku narodowego, potrzebę uśmiercenia zwierzęcia stanowiącego zagrożenie stwierdza w decyzji administracyjnej dyrektor parku narodowego, na którego obszarze znajduje się to zwierzę. Uprawnionymi do wykonania decyzji są upoważnieni przez dyrektora parku narodowego pracownicy wchodzący w skład Służby Parków Narodowych (Art. 33 ust. 3a)

- jak wyglądają kwestie interwencji, odławiania, przewożenia, leczenia i rehabilitacji dzikich zwierząt w obecnych uwarunkowaniach prawnych (ewentualne sprzeczności w prawie)

Dzikiem zwierzęta (bez względu na to czy są objęte ochroną gatunkową czy też nie) są objęte ochroną prawną wynikającą z UOP i obowiązują wobec nich liczne zakazy. W przypadku, gdy zwierzę jest ranne, chore, osłabione, możliwe jest, a w niektórych przypadkach wręcz konieczne, udzielenie zwierzęciu pomocy przez człowieka.

W tym celu tworzone są ośrodki rehabilitacji zwierząt (miejsce, w którym jest prowadzone leczenie i rehabilitacja zwierząt dziko występujących, wymagających okresowej opieki człowieka w celu przywrócenia ich do środowiska przyrodniczego - art. 5 ust. 13 UOP).

Definicja ośrodka rehabilitacji zwierząt zawiera konkretny cel - przywrócenie zwierzęcia do środowiska przyrodniczego. W powyższej definicji pominięty został fakt, że zwierzę po wyleczeniu nie zawsze może być przywrócone do środowiska przyrodniczego, na przykład na skutek trwałego kalectwa i ta kwestia powinna być ustawowo doregulowana. Zasady funkcjonowania ośrodków rehabilitacji zwierząt zawarte zostały w Rozdziale 3 UOP Ogrody botaniczne, ogrody zoologiczne oraz ośrodki rehabilitacji zwierząt.

Ośrodki rehabilitacji zwierząt zostały ustawowo zwolnione z zakazu posiadania i przetrzymywania żywych zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi (art. 73 ust. 2), a lista tych gatunków, warunki ich przetrzymywania i oznakowania zostały uszczegółowione w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 3 sierpnia 2011 r. w sprawie gatunków zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi (Dz.U. z 2011 nr 173 poz. 1037).

Utworzenie i prowadzenie ośrodka rehabilitacji zwierząt, wymaga uzyskania zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (art. 75. ust. 1).

Zezwolenie wydawane jest na wniosek, który zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy,
- 2) wskazanie położenia ośrodka,
- 3) opis pomieszczeń do leczenia i rehabilitacji zwierząt,
- 4) wykaz gatunków lub grup gatunków zwierząt, które mogą być leczone i rehabilitowane w ośrodku, zawierający nazwę gatunków lub wyższych jednostek systematycznych grup gatunków w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje,
- 5) wskazanie osoby odpowiedzialnej za prowadzenie ośrodka,
- 6) informację o możliwości zapewnienia opieki lekarsko-weterynaryjnej,
- 7) opinię właściwej miejscowo rady gminy (art. 75. ust. 2).

Zastrzeżenie budzi pkt 7, że wniosek ma zawierać opinię właściwej miejscowo rady gminy. Jest to błąd redakcyjny, bowiem opinia nie może być zawarta we wniosku, natomiast

może być do niego dołączona. Ponadto opinia ma być wypowiedziana przed złożeniem wniosku o wszczęcie postępowania, zatem nie będzie podejmowana w trybie art. 106 k.p.a. uzyskując w ten sposób charakter samoistny. Uchwała rady gminy będzie wówczas podejmowana na zasadach ogólnych określonych w ustawie o samorządzie gminnym w sprawie z zakresu administracji publicznej, a wówczas będzie mogła stanowić przedmiot zaskarżenia określony w trybie art. 101 ustawy o samorządzie gminnym. Opinia ta, jak każda opinia, nie jest wiążąca, w związku z tym organ wydający decyzję może rozstrzygnąć odmiennie.⁴

Zezwolenie takie zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy,
- 2) wskazanie położenia ośrodka,
- 3) wykaz gatunków lub grup gatunków zwierząt, które mogą być leczone i rehabilitowane w ośrodku, zawierający nazwę gatunków lub wyższych jednostek systematycznych grup gatunków w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje,
- 4) określenie zakresu i terminu złożenia informacji o wykorzystaniu zezwolenia (art. 75. ust. 3).

Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska odmawia wydania zezwolenia, jeżeli wnioskodawca nie spełnia warunków leczenia i rehabilitacji zwierząt odpowiadających potrzebom biologicznym danego gatunku (art. 75. ust. 4). Zapis ten wskazuje, że podstawowym kryterium są potrzeby biologiczne danego gatunku. Biorąc pod uwagę, że każdy gatunek odznacza się odmiennymi potrzebami biologicznymi należy rozumieć, że organ wydający zezwolenie powinien przeprowadzić indywidualną analizę dla poszczególnych gatunków, wymienionych we wniosku - to może być niemożliwe z dwóch powodów. Po pierwsze zgodnie z art. 75 ust. 3 pkt 3 wnioskodawca we wniosku może zamieścić wykaz grup gatunków bez wyszczególnienia gatunków zwierząt. Po drugie potrzeby biologiczne gatunków jako podstawowe kryterium nie zostały dotąd skodyfikowane⁵, wyłączwszy gatunki zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi, dla których warunki biologiczne zostały częściowo określone w zakresie zasad

⁴ K. Gruszecki, *Ustawa o ochronie przyrody. Komentarz*. Lex a Wolters Kluwer business, wyd. III, Warszawa 2013, s.425-426

⁵ *ibidem*, s. 426

przetrzymywania w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 3 sierpnia 2011 r. w sprawie gatunków zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi (Dz.U. z 2011 nr 173 poz. 1037).

Zezwolenie może być cofnięte przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w przypadku niespełnienia warunków leczenia i rehabilitacji zwierząt odpowiadających potrzebom biologicznym danego gatunku albo nieusunięcia, w wyznaczonym przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska terminie, nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku kontroli przeprowadzonej przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska (art. 75. ust. 5). Jeżeli zezwolenie zostanie cofnięte, ośrodek podlega likwidacji, a osoba odpowiedzialna za prowadzenie ośrodka jest obowiązana zapewnić leczonym i rehabilitowanym tam zwierzętom warunki odpowiadające ich potrzebom biologicznym (art. 75. ust. 6 i 7).

Z powyższych zapisów wynika, że istnieją dwie przesłanki cofnięcia zezwolenia - niespełnienie warunków leczenia i rehabilitacji zwierząt odpowiadających potrzebom biologicznym danego gatunku albo nieusunięcie, w wyznaczonym przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska terminie, nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku kontroli. Gruszecki zwraca uwagę, że zezwolenie może być cofnięte wyłącznie w całości, ponieważ ustawodawca nie przewidział możliwości zmiany warunków zezwolenia z urzędu, tak jak to uczynił w art. 68 ust. 1 w odniesieniu do ogrodów zoologicznych⁶.

Zwierzęta objęte leczeniem i rehabilitacją w ośrodku nie mogą być sprzedawane, a warunki ich przebywania powinny odpowiadać potrzebom biologicznym zwierząt w okresie ich leczenia i rehabilitacji (art. 76 ust. 1 i 2).

Regionalny dyrektor ochrony środowiska może dofinansowywać z własnych środków budżetowych leczenie i rehabilitację zwierząt w ośrodkach (art. 76 ust. 3).

Zastrzeżenie budzi sformułowanie, iż regionalny dyrektor ochrony środowiska może dofinansować z własnych środków budżetowych leczenie i rehabilitację zwierząt w ośrodkach. Wynika z tego, że **dofinansowanie to nie jest obligatoryjne, a jedynie istnieje taka możliwość na zasadzie dobrowolności**. Jako że właścicielem dzikich zwierząt jest Skarb Państwa, to również partycypowanie w koszty ochrony in situ w ośrodkach powinno

⁶ *ibidem*, s. 427

być udziałem organów odpowiedzialnych za realizację tej ochrony. Ponadto w art. 76 połączono rozwiązania z trzech różnych dziedzin (prawo cywilne, administracyjne i finansowe) co wg Gruszeckiego jest nieuzasadnione i wadliwe legislacyjnie⁷.

Regionalny dyrektor ochrony środowiska właściwy ze względu na miejsce położenia ośrodka, z własnej inicjatywy lub na wniosek Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, przeprowadza kontrole ośrodków w zakresie ich działalności nie rzadziej niż raz na 3 lata. Czynności kontrolne są wykonywane przez osoby posiadające imienne upoważnienie wydane przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska, zawierające wskazanie osoby upoważnionej do wykonywania czynności, wskazanie ośrodka, który ma być kontrolowany, zakresu kontroli oraz podstawy prawnej do jej wykonywania - przed przystąpieniem do kontroli osoba kontrolująca ma obowiązek okazać upoważnienie. Osoby upoważnione do wykonywania czynności kontrolnych mają prawo do wstępu na teren ośrodka, żądania pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli, wglądu do dokumentów związanych z przedmiotem kontroli, sporządzania z nich odpisów, wyciągów lub kopii oraz zabezpieczania tych dokumentów. Osoba wykonująca czynności kontrolne sporządza z tych czynności protokół, podpisany przez nią oraz podmiot kontrolowany. W przypadku odmowy podpisania protokołu przez podmiot kontrolowany, protokół podpisuje tylko osoba wykonująca czynności kontrolne, dokonując w protokole stosownej adnotacji o odmowie podpisania protokołu przez podmiot kontrolowany. Protokół wraz z zaleceniami pokontrolnymi, regionalny dyrektor ochrony środowiska przekazuje podmiotowi kontrolowanemu oraz Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w terminie 14 dni od dnia zakończenia kontroli. Podmiotowi kontrolowanemu przysługuje prawo do wniesienia umotywowanych zastrzeżeń co do ustaleń zawartych w wynikach kontroli oraz zaleceniach pokontrolnych do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. Umotywowane zastrzeżenia należy zgłosić na piśmie w terminie 14 dni od dnia otrzymania wyników kontroli i zaleceń pokontrolnych. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, w terminie 14 dni od dnia otrzymania umotywowanych zastrzeżeń, uwzględnia je albo odmawia ich uwzględnienia (art. 77).

⁷ *ibidem*, s. 428

- **chwywanie zwierząt**

Konieczność schwywanie zwierząt dzikich ma miejsce w trzech przypadkach: gdy dzikie zwierzę przemieściło się z terenu naturalnego występowania na teren zabudowany (jest to skutkiem kurczenia się terenów dzikiej przyrody na rzecz obszarów zurbanizowanych w wyniku postępującej antropopresji), gdy zwierzę jest chore, ranne lub osłabione i wymaga udzielenia mu pomocy (taka sytuacja może mieć miejsce zarówno na terenie naturalnego występowania jak również na terenie zabudowanym, ponieważ zwierzę chore może stracić orientację) i wreszcie w przypadku pojawienia się dzikiego zwierzęcia gatunku niebezpiecznego dla zdrowia i życia ludzi (np. duże kotowate, które uciekły z niewoli a nie można ustalić kto jest właścicielem lub osobą sprawującą opiekę nad nimi).

W pierwszym przypadku regulacje prawne znajdują się w art. 52 ust. 2 pkt 3: **"chwywania na terenach zabudowanych przez podmioty upoważnione przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabłąkanych zwierząt i przemieszczania ich do miejsc regularnego przebywania"**. Zatem aby podjąć działanie muszą być spełnione jednocześnie cztery warunki : zwierzę (zarówno dzikie zwierzęta objęte jak i nie objęte ochroną gatunkową) musi znajdować się na terenie zabudowanym, musi być zabłąkane, schwywania może dokonać tylko podmiot upoważniony przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska, schwywanie ma miejsce w celu przemieszczenia zwierzęcia do miejsca regularnego występowania. Ustawodawca nie precyzuje w jakiej formie powinno być wydane upoważnienie (może mieć charakter cywilnoprawny lub administracyjny).

Drugi przypadek określa art. 52 ust. 2 pkt 4: **"chwywanie zwierząt rannych lub osłabionych w celu udzielenia im pomocy weterynaryjnej i przemieszczania ich do ośrodków rehabilitacji zwierząt"**. W tym przypadku nie określony jest rodzaj terenu, ponieważ zwierzęta chore, ranne i osłabione mogą znajdować się zarówno na terenach regularnego występowania jak również na terenach zabudowanych. Nie zostały także wskazane podmioty upoważnione do takiej interwencji, przy czym na terenach zabudowanych należałoby przyznać pierwszeństwo upoważnionym przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska, do czego przesłankę stanowi art. 52 ust. 2 pkt 3 UOP.

Przypadek trzeci jest nieco bardziej skomplikowany. Zezwolenia na posiadanie zwierząt gatunków niebezpiecznych wydawane jest przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska właściwego ze względu na miejsce przebywania zwierzęcia, który również prowadzi kontrole w tym zakresie (art. 73 ust. 4 - 9). Zwierzęta takie są trwale znakowane, poza tym prowadzony jest ich rejestr, co ułatwia odnalezienie właściciela lub opiekuna zwierzęcia. Można rozważyć także przypadek, gdy zwierzę takie jest przetrzymywane nielegalnie i ucieka na wolność. Pojawiając się zarówno na terenie zabudowanym jak również niezabudowanym stwarza zagrożenie, bez względu na to czy jest zdrowe czy też chore lub ranne. W tym przypadku nie ma żadnych bezpośrednich regulacji pranych wskazujących na tego, kto jest upoważniony do interwencji oraz tego, kto ponosi jej koszty.

Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2013 poz. 594 ze zm.) wśród zadań własnych gminy wskazuje zadanie utrzymania porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli (art. 7 ust. 1 pkt 14). Pojawienie się na terenie gminy (zarówno na obszarze zabudowanym jak i niezabudowanym) zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi, zwierząt agresywnych, jest zdarzeniem, które zagraża porządkowi publicznemu oraz bezpieczeństwu obywateli. Wobec braku szczegółowych regulacji należy wnosić, iż art. 7 ust. 1 pkt 14, jest obecnie wystarczającą przesłanką, aby uznać, że to samorząd gminny ma za zadanie podjąć działania schwywania takiego zwierzęcia, ewentualnego udzielenia mu pomocy i przemieszczenia we właściwe miejsce, ponosząc jednocześnie koszty podjętych działań. Jednak problem ten wymaga doprecyzowania przepisów prawa, o czym będzie mowa dalszej części opracowania.

• **transport i koszty transportu**

Kwestie związane z transportem zwierząt, w tym także dzikich zwierząt regulują przepisy zawarte w UOZ na podstawie UOZ Art. 37b. Zgodnie z nim, kto, będąc przewoźnikiem w rozumieniu art. 2 lit. x rozporządzenia nr 1/2005:

- 1) transportuje zwierzęta bez dokumentów, o których mowa w art. 4, art. 10 i art. 11 rozporządzenia nr 1/2005, lub
- 2) transportuje zwierzęta bez licencji, o której mowa w art. 17 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2005, lub

- 3) transportuje zwierzęta bez świadectw zatwierdzenia, o których mowa w art. 18 ust. 1 albo art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2005, lub
- 4) nie zapewnia transportowanym zwierzętom warunków, o których mowa w załączniku I do rozporządzenia nr 1/2005, lub
- 5) nie wypełnia obowiązku określonego w art. 6 ust. 4 i 6 rozporządzenia nr 1/2005, podlega karze aresztu lub grzywny.

Natomiast kto będąc:

- 1) opiekunem w rozumieniu art. 2 lit. k rozporządzenia nr 1/2005, nie wypełnia obowiązków określonych w art. 8 tego rozporządzenia,
- 2) operatorem punktu gromadzenia zwierząt, nie wypełnia obowiązków określonych w art. 9 rozporządzenia nr 1/2005, podlega karze aresztu lub grzywny.

Natomiast w przypadku dzikich zwierząt gatunków chronionych na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1, koszty transportu oraz utrzymywania żywych okazów gatunków zatrzymanych przez właściwe organy, **ponosi Skarb Państwa, a ich rozliczenia dokonuje regionalny dyrektor ochrony środowiska właściwy ze względu na położenie podmiotu, któremu zostały przekazane zatrzymane okazy.** Okazy mogą być przekazywane do ogrodów zoologicznych lub **ośrodków rehabilitacji zwierząt** (art. 62 UOP).

Posiadacz żywych zwierząt gatunków wymienionych w załącznikach A i B rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi, zaliczonych do płazów, gadów, ptaków lub ssaków, a także prowadzący ich hodowlę, jest obowiązany do pisemnego zgłoszenia ich do rejestru. Obowiązek zgłoszenia do rejestru (prowadzonego przez starostę) nie dotyczy:

- 1) ogrodów zoologicznych;
- 2) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie handlu żywymi zwierzętami gatunków chronionych na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1;
- 3) **czasowego przetrzymywania zwierząt w celu leczenia i rehabilitacji** (art. 64 UOP).

- Postępowanie ze zwierzętami dzikimi, które nie mogą być zwrócone naturze w związku z trwałym kalectwem

Zwierzę dzikie, wyleczone, ale objęte trwałym kalectwem, należy przekazać do ogrodu zoologicznego, który posiada odpowiednie warunki odpowiadające potrzebom biologicznym danego gatunku (art. 72 ust.1 UOP). Wynika to z obowiązków określonych w art. 69 ust. 1 pkt 1-4:

- 1) uczestnictwo w badaniach naukowych, które mają na celu ochronę gatunków zagrożonych wyginięciem w stanie wolnym,
- 2) **edukacja w zakresie ochrony gatunkowej zwierząt z uwzględnieniem ochrony różnorodności biologicznej,**
- 3) prowadzenie hodowli zwierząt gatunków zagrożonych wyginięciem, w celu ich ochrony ex situ, a następnie wprowadzenie do środowiska przyrodniczego w ramach programów ochrony tych gatunków,
- 4) **zwierząt w warunkach odpowiadających ich potrzebom biologicznym.**

Bezpośrednią delegacją jest przepis zawarty w art. 71 pkt 2 i 3, mówiący iż w ogrodach zoologicznych hoduje się i utrzymuje zwierzęta, **które poza ogrodem nie mają szansy przeżycia oraz** jeżeli wymaga tego ochrona populacji lub gatunku albo realizacja celów naukowych.

- Odpowiedzialność za okrucieństwo wobec zwierząt dzikich

Po pierwsze zgodnie z art. 5 UOZ każde zwierzę (zatem i dzikie zwierzę) wymaga humanitarnego traktowania.

W art. 6 UOZ znalazł się zakaz zabijania zwierząt, dotyczący także dzikich zwierząt. Zgodnie z nim zabrania się zabijania zwierząt (zwierząt dzikich), z wyjątkiem:

- dzikich ptaków i ssaków utrzymywanych przez człowieka w celu pozyskania mięsa i skór,
- konieczności bezzwłocznego uśmiercenia,
- działań niezbędnych do usunięcia poważnego zagrożenia sanitarnego ludzi lub zwierząt,
- usuwania osobników bezpośrednio zagrażających ludziom lub innym zwierzętom, jeżeli nie jest możliwy inny sposób usunięcia zagrożenia,

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- polowań, odstrzałów i ograniczania populacji zwierząt łownych,
- czynności podlegających zakazom w stosunku do gatunków chronionych, określonym w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220, z późn. zm.4)) wykonywanych na podstawie właściwych zezwoleń,
- uśmiercania zwierząt gatunków obcych zagrażających gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody – prowadzonych zgodnie z art. 33 oraz przepisami odrębnymi.

W art. 6 ust. 1a został sformułowany **zakaz znęcania nad zwierzętami**, przy czym definicja mówiąca o tym, co należy rozumieć pod pojęciem "znęcania się nad zwierzętami" (wszystkimi zwierzętami kręgowymi, w tym dzikimi) została określona w ustępie 2 tegoż artykułu, i jest to: "*zadawanie albo świadome dopuszczanie do zadawania bólu lub cierpień, a w szczególności* (przytoczono tylko te punkty lub ich fragmenty, które mogą dotyczyć zwierząt dzikich, zachowując numerację z UOZ):

1) umyślne zranienie lub okaleczenie zwierzęcia, niestanowiące dozwolonego prawem zabiegu lub doświadczenia na zwierzęciu, w tym znakowanie zwierząt stałocieplnych przez wypalanie lub wymrażanie, a także wszelkie zabiegi mające na celu zmianę wyglądu zwierzęcia i wykonywane w celu innym niż ratowanie jego zdrowia lub życia, a w szczególności przycinanie psom uszu i ogonów (kopiowanie),

1a) znakowanie zwierząt stałocieplnych przez wypalanie lub wymrażanie,

4) bicie zwierząt przedmiotami twardymi i ostrymi lub zaopatrzonymi w urządzenia obliczone na sprawianie specjalnego bólu, bicie po głowie, dolnej części brzucha, dolnych częściach kończyn,

6) transport zwierząt, (...), przenoszenie lub przepędzanie zwierząt w sposób powodujący ich zbędne cierpienie i stres,

7) używanie uprzęży, pęt, stelaży, więzów lub innych urządzeń zmuszających zwierzę do przebywania w nienaturalnej pozycji, powodujących zbędny ból, uszkodzenia ciała albo śmierć,

8) dokonywanie na zwierzętach zabiegów i operacji chirurgicznych przez osoby nieposiadające wymaganych uprawnień bądź niezgodnie z zasadami sztuki lekarsko-

weterynaryjnej, bez zachowania koniecznej ostrożności i oględności oraz w sposób sprawiający ból, któremu można było zapobiec,

9) złośliwe straszenie lub drażnienie zwierząt,

10) utrzymywanie zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania, w tym utrzymywanie ich w stanie rażącego zaniedbania lub niechlujstwa, bądź w pomieszczeniach albo klatkach uniemożliwiających im zachowanie naturalnej pozycji,

19) utrzymywanie zwierzęcia bez odpowiedniego pokarmu lub wody przez okres wykraczający poza minimalne potrzeby właściwe dla gatunku".

W Rozdziale 11 (Przepisy karne) UOZ zawarte zostały przepisy karne, określające przewinienia wobec zwierząt (w tym zwierząt dzikich) i przewidziane za nie kary:

- **kara grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2** wymierzana jest za:
 - uśmiercanie zwierzęcia albo dokonywanie uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1–4 (art. 35 ust. 1)
 - znęcanie się nad zwierzęciem (art. 35 ust. 1a)
- **kara pozbawienia wolności do lat 3** wymierzana jest za uśmiercanie zwierzęcia albo dokonywanie uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1–4 ze szczególnym okrucieństwem i znęcanie się nad zwierzęciem ze szczególnym okrucieństwem (art. 35 ust. 2),
- **przepadek zwierzęcia**, jeżeli sprawca (uśmiercania zwierzęcia albo dokonania uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1–4 oraz znęcania się nad zwierzęciem), jest jego właścicielem (art. 35 ust. 3),
- **zakaz posiadania zwierząt od roku do lat 10** w przypadku skazania za przestępstwo określone w art. 35 ust. 1, 1a lub 2 (art. 35 ust. 3a),
- **zakaz wykonywania określonego zawodu, prowadzenia określonej działalności lub wykonywania czynności wymagających zezwolenia, które są związane z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie, a także orzeczenie przypadku narzędzi lub przedmiotów służących do popełnienia przestępstwa oraz przedmiotów pochodzących z przestępstwa** w przypadku skazania za przestępstwo określone w art. 35 ust. 1, 1a lub 2 (art. 35 ust. 4),

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- **orzeczenie nawiązki w wysokości od 500 zł do 100 000 zł na cel związany z ochroną zwierząt, wskazany przez sąd** w przypadku skazania za przestępstwo określone w art. 35 ust. 1, 1a lub 2 (art. 35 ust. 5),
- **kara aresztu albo grzywny** za
 - pozyskiwanie zwierząt wolno żyjących (dzikich) w celu preparowania ich zwłok bez zezwolenia marszałka województwa właściwego ze względu na miejsce wykonywania eksponatów (art. 22),
 - pozyskiwanie zwierząt wolno żyjących (dzikich) w celu tworzenia kolekcji spreparowanych zwłok tych zwierząt bez zgody marszałka województwa właściwego ze względu na miejsce tworzenia takiej kolekcji (art. 22a),
 - nie zapewnienie stosownej pomocy lub nie zawiadomienie jednej ze służb, o których mowa w art. 33 ust. 3, przez prowadzącego pojazd mechaniczny, który potrafił zwierzę (art. 25),
 - wykonywanie zabiegów lekarsko-weterynaryjnych na zwierzętach w celach innych niż dla ratowania ich życia lub zdrowia oraz w celach innych niż dla koniecznego ograniczenia populacji, a także w przypadku, gdy zabiegi te są wykonywane przez osoby nieuprawnione (art. 27 ust. 1),
 - wykonywanie zabiegów powodujących ból bez znieczulenia ogólnego albo miejscowego, z wyjątkiem tych zabiegów, które według zasad sztuki weterynaryjnej wykonuje się bez znieczulenia (art. 27 ust. 3),
- **przepadek narzędzi lub przedmiotów służących do popełnienia wykroczenia oraz przedmiotów z niego pochodzących, jak również możliwość orzeczenia przepadku zwierzęcia** w razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w art. 37 ust. 1 (art. 37 ust. 3),
- **możliwość orzeczenia nawiązki w wysokości do 1 000 zł na cel związany z ochroną zwierząt** w razie popełnienia wykroczenia, o którym mowa w art. 37 ust. 1 (art. 27 ust. 4),
- kara za usiłowanie, podżeganie i pomocnictwo do czynu określonego w art. 37 ust. 1 (art. 37 ust. 2).

W UOP znajdują się liczne zakazy w stosunku do zwierząt dzikich. UOP różnicuje je w oparciu o dwa kryteria:

- występowanie dzikiego zwierzęcia na terenie objętym ochroną prawną,

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- status ochrony prawnej dzikiego zwierzęcia (objęte ochroną gatunkową, nie objęte ochroną gatunkową, gatunek zwierzęcia obcego dla fauny Polski, gatunek zwierzęcia stwarzającego zagrożenie dla ludzi).

UOP formułuje katalogi zakazów dla form ochrony takich jak parki narodowe, rezerwaty, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu, przy czym należy zwrócić uwagę, że zakazy te nie są obligatoryjne, a ich dobór zależy od potrzeb ochrony realizowanej na danym obszarze.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 UOP w **odniesieniu do zwierząt dzikich w parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody** zabrania się:

- chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu (pkt 3),
- polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych (pkt 4),
- połowu ryb i innych organizmów wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych (pkt 14),
- wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony, psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas oraz psów asystujących w rozumieniu art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.8)) (pkt 16),
- zakłócania ciszy (pkt 20),
- prowadzenia badań naukowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku, a w rezerwacie przyrody – bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska (pkt 24),
- wprowadzania gatunków zwierząt bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska (pkt 25),
- wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych (pkt 26),

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- organizacji imprez rekreacyjno-sportowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska (pkt 27).

Zgodnie z art. 17 ust. 1 UOP **wobec dzikich zwierząt w parku krajobrazowym** może być wprowadzony zakaz umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej (pkt 2).

Zgodnie z art. 24. UOP **wobec dzikich zwierząt na obszarze chronionego krajobrazu** może być wprowadzony zakaz zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką (pkt 1).

Status ochronny gatunku zwierzęcia wynika z regulacji prawnych. W przypadku ochrony gatunkowej zwierząt regulacje te znalazły się w art. 46, 47, 49 i 52 UOP. Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków zwierząt oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej (art. 46 ust. 2). W tym celu mogą być tworzone strefy ochrony (art. 46 ust. 3). Ochrona taka może odbywać się w ogrodach zoologicznych lub bankach genów (ochrona ex situ), pod warunkiem, że zmierza do przywrócenia osobników tych gatunków do środowiska przyrodniczego (art. 47 ust. 1 i 2). NIE WSPOMNIANO O OŚRODKACH REHABILITACJI ZWIERZĄT, GDZIE RÓWNIEŻ MA MIEJSCE TAKA OCHRONA.

Ochrona gatunkowa zwierząt jest jedną z form ochrony przyrody wymienionych w UOP (art. 6 ust. 1 pkt 10). Ochrona ta zgodnie z ustawą może odbywać się na pięć sposobów: **ochrona częściowa** (ochrona gatunków zwierząt dopuszczającą możliwość redukcji liczebności populacji oraz pozyskiwania osobników tych gatunków - art. 5 ust. 4), **ochrona czynna** (stosowanie, w razie potrzeby, zabiegów ochronnych w celu przywrócenia

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

naturalnego stanu ekosystemów i składników przyrody lub zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk zwierząt - art. 5 ust. 5), **ochrona ex situ** (ochrona gatunków zwierząt poza miejscem ich naturalnego występowania - art. 5 ust. 6), **ochrona in situ** (ochrona gatunków zwierząt w miejscach ich naturalnego występowania - art. 5 ust. 7), **ochrona ścisła** (całkowite i trwałe zaniechanie bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów, a w przypadku gatunków – całoroczną ochronę należących do nich osobników i stadiów ich rozwoju art. 5 ust. 9).

W przypadku ośrodków rehabilitacji zwierząt może mieć miejsce **ochrona ex situ**.

Art. 52 ust. 1 UOP zawiera katalog zakazów dotyczących zwierząt objętych ochroną gatunkową. Zgodnie z nim w stosunku do dziko występujących zwierząt gatunków objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) umyślnego zabijania,
- 2) umyślnego okaleczania lub **chwytania**,
- 3) umyślnego niszczenia ich jaj, postaci młodocianych lub form rozwojowych,
- 4) **transportu**,
- 5) **chovu lub hodowli**,
- 6) **zbierania, pozyskiwania, przetrzymywania**, posiadania lub preparowania okazów gatunków;
- 7) niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania,
- 8) niszczenia, usuwania lub uszkodzania gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień,
- 9) umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień,
- 10) zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny lub transportu w celu sprzedaży okazów gatunków,
- 11) wwożenia z zagranicy lub wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków,
- 12) umyślnego płoszenia lub niepokojenia,
- 13) umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych lub w miejscach żerowania zgrupowań ptaków migrujących lub zimujących,

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- 14) fotografowania, filmowania lub obserwacji, mogących powodować ich płoszenie lub niepokojenie,
- 15) umyślnego **przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca**,
- 16) umyślnego **wprowadzania do środowiska przyrodniczego**.

Należy zwrócić uwagę, iż część zapisów odnosi się do działań umyślnych, o charakterze zawinionym, zatem jeśli dane działanie nie nosi znamion umyślności - nie jest złamaniem prawa.

W przypadku zwierząt gatunków objętych ochroną gatunkową, ale nie występujących w stanie dzikim, obowiązują tylko zakazy wymienione w art. 52 ust. 1a, zgodnie z którym w stosunku do innych niż dziko występujące zwierzęta gatunków objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) umyślnego zabijania,
- 2) umyślnego niszczenia ich jaj, postaci młodocianych lub form rozwojowych,
- 3) transportu,
- 4) chowu lub hodowli,
- 5) przetrzymywania, posiadania lub preparowania okazów gatunków,
- 6) zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny lub transportu w celu sprzedaży okazów gatunków,
- 7) wwożenia z zagranicy lub wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków,
- 8) umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

Status ochronny zwierzęcia oraz lista gatunków zwierząt zostały zamieszczone w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2011 nr 237 poz. 1419).

Zwierzęta, a także ich siedliska, nieobjęte formami ochrony przyrody mogą być niszczone lub zabijane jedynie w związku z:

- 1) realizacją zadań uzasadnionych potrzebami ochrony przyrody;
- 2) prowadzeniem badań naukowych lub edukacją;
- 3) racjonalną gospodarką;
- 4) amatorskim połowem ryb;
- 6) prowadzeniem akcji ratowniczej;

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- 7) bezpieczeństwem powszechnym;
- 8) bezpieczeństwem sanitarnym i weterynaryjnym;
- 9) ochroną życia i zdrowia ludzi;
- 10) zapobieganiem skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniem (art. 125 UOP).

W Rozdziale 11 UOP znajdują się przepisy karne.

Karze aresztu albo grzywny podlega, kto umyślnie:

- narusza zakazy obowiązujące w parkach narodowych, rezerwatach przyrody, parkach krajobrazowych, obszarach chronionego krajobrazu, obszarach Natura 2000,
- nie zgłasza do rejestru, o którym mowa w art. 64 ust. 1, posiadanych lub hodowlanych zwierząt,
- narusza zakaz, o którym mowa w art. 119a ust. 1,
- wprowadza do obrotu produkty z fok wbrew warunkom określonym w art. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1007/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie handlu produktami z fok (Dz. Urz. UE L 286 z 31.10.2009, str. 36) (art. 127 UOP).

Karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 podlega ten, kto, wbrew przepisom ustawy, wchodzi w posiadanie okazów zwierząt objętych ochroną gatunkową w liczbie większej niż nieznaczna, w takich warunkach lub w taki sposób, że ma to wpływ na zachowanie właściwego stanu ochrony gatunku. Jeżeli sprawca tego czynu działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. (art. 127a).

Karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 podlega ten, kto:

- 1) bez dokumentu wymaganego na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1, lub wbrew jego warunkom przewozi przez granicę Unii Europejskiej okaz gatunku podlegającego ochronie na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1,
- 2) narusza przepisy prawa Unii Europejskiej dotyczące ochrony gatunków dziko żyjących zwierząt w zakresie regulacji obrotu nimi poprzez:
 - a) nieprzedkładanie zgłoszenia importowego,
 - b) używanie okazów określonych gatunków w innym celu niż wskazany w zezwoleniu importowym,

d) oferowanie zbycia lub nabycia, nabywanie lub pozyskiwanie, używanie lub wystawianie publicznie w celach zarobkowych, zbywanie, przetrzymywanie lub przewożenie w celu zbycia okazów określonych gatunków zwierząt,

e) używanie zezwolenia albo świadectwa dla okazu innego niż ten, dla którego było ono wydane,

f) składanie wniosku o wydanie zezwolenia importowego, eksportowego, reeksportowego, lub świadectwa bez poinformowania o wcześniejszym odrzuceniu wniosku (art. 128).

Kto handluje okazami gatunku podlegającego ochronie na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1, w liczbie większej niż nieznaczną, w takich warunkach lub w taki sposób, że ma to wpływ na zachowanie właściwego stanu ochrony gatunku, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 128a).

W razie ukarania za wykroczenie określone w art. 127 albo w art. 131 lub skazania za przestępstwo określone w art. 127a, art. 128 albo w art. 128a sąd może orzec:

1) przepadek przedmiotów służących do popełnienia wykroczenia lub przestępstwa oraz przedmiotów, zwierząt pochodzących z wykroczenia lub przestępstwa, chociażby nie stanowiły własności sprawcy;

2) obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego, a jeśli obowiązek taki nie byłby wykonalny – nawiązkę do wysokości 10 000 złotych na rzecz organizacji społecznej działającej w zakresie ochrony przyrody lub właściwego, ze względu na miejsce popełnienia wykroczenia lub przestępstwa, wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej (art. 129).

Kto:

1) prowadząc działalność gospodarczą w zakresie handlu zwierzętami gatunków podlegających ochronie na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1, nie posiada lub nie przekazuje odpowiedniej dokumentacji stwierdzającej legalność pochodzenia zwierzęcia,

1a) **chwytą lub zabija dziko występujące zwierzęta**, o których mowa w art. 49 pkt 1 lit. a i b **przy użyciu urządzeń, sposobów lub metod**, o których mowa w art. 54,

2) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom utworzy lub prowadzi ośrodek,

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

- 3) przeprowadzając likwidację ośrodka nie zapewni przebywającym tam zwierzętom warunków odpowiadających ich potrzebom biologicznym,
- 4) narusza zakazy dotyczące zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi, o których mowa w art. 73 ust. 1,
- 4a) nie zachowując należytej ostrożności dopuszcza do ucieczki zwierzęcia z gatunku, o którym mowa w art. 73 ust. 1 lub art. 120 ust. 2,
- 5) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom przenosi z ogrodu zoologicznego do środowiska przyrodniczego zwierzęta gatunków zagrożonych wyginięciem,
- 9) wprowadza do środowiska przyrodniczego lub przemieszcza w tym środowisku zwierzęta gatunków obcych,
- 10) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom sprowadza do kraju, przetrzymuje, prowadzi hodowlę, rozmnaża lub sprzedaje na terenie kraju zwierzęta gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić rodzimym gatunkom lub siedliskom przyrodniczym,
- 13) wbrew przepisom art. 125 zabija zwierzęta lub niszczy siedliska zwierząt,
- 14) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy w stosunku do zwierząt objętych ochroną gatunkową
– podlega karze aresztu albo grzywny (art. 131), a w przypadku ukarania za wykroczenie określone w art. 131 pkt 4 sąd może orzec przepadek zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi i podlegają przekazaniu podmiotom uprawnionym do ich utrzymywania, wyznaczonym przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska (art. 131a).

W przypadku żywych zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi zabrania się posiadania i przetrzymywania, sprowadzania z zagranicy, sprzedaży, wymiany, wynajmu, darowizny i użyczenia podmiotom nieuprawnionym do ich posiadania. Zakazy te nie dotyczą ogrodów zoologicznych, cyrków i placówek naukowych prowadzących badania nad zwierzętami, **a zakazy, o których mowa w ust. 1 pkt 1 (posiadanie i przetrzymywanie) nie dotyczą ośrodków rehabilitacji zwierząt** (art. 73).

W ustawie Prawo łowieckie w art. 9 ust. 1 zdefiniowane zostało pojęcie ochrony zwierzyny, wyszczególniono też zakazy wobec zwierząt. Ochrona zwierzyny – poza zasadami określonymi w przepisach o ochronie przyrody – obejmuje tworzenie warunków bezpiecznego bytowania zwierzyny, a w szczególności:

- 1) zwalczanie kłusownictwa i wszelkich zjawisk szkodnictwa łowieckiego;
- 2) zakaz – poza polowaniami i odłowami, sprawdzianami pracy psów myśliwskich, a także szkoleniami ptaków łowczych i psów myśliwskich, organizowanymi przez Polski Związek Łowiecki – płoszenia, chwytania, przetrzymywania, ranienia i zabijania zwierzyny;
- 3) zakaz wybierania i posiadania jaj i piskląt, wyrabiania i posiadania wydmuszek oraz niszczenia legowisk, nor i gniazd ptasich;
- 4) zakaz sprzedaży, transportu w celu sprzedaży, przetrzymywania w celu sprzedaży oraz oferowania do sprzedaży żywych lub martwych zwierząt łownych, jak również wszelkich łatwo rozpoznawalnych części lub produktów uzyskanych z tych zwierząt, z wyjątkiem tych zwierząt łownych, które zostały pozyskane zgodnie z prawem lub nabyte w inny legalny sposób.

Kodeks wykroczeń a wykroczenia przeciwko zwierzętom

Ustawa z 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2013 r. poz. 482 ze zm.) w kwestiach związanych z ochroną dzikich zwierząt zawiera 5 artykułów.

Art. 77 mówi, iż kto nie zachowuje zwykłych lub nakazanych środków ostrożności przy trzymaniu zwierzęcia, podlega karze grzywny do 250 złotych albo karze nagany.

Z kolei, kto przez drażnienie lub płoszenie doprowadza zwierzę do tego, że staje się niebezpieczne, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany (art. 78).

Natomiast ten kto prowadzi zakład opieki zdrowotnej lub zakład leczniczy dla zwierząt bez wymaganego wpisu do rejestru lub ewidencji, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny (art. 147a).

Art. 165 mówi, iż ten kto w lesie, w sposób złośliwy, płoszy albo ściga, chwytą, rani lub zabija dziko żyjące zwierzę, poza czynnościami związanymi z polowaniem lub ochroną lasów, jeżeli czyn z mocy innego przepisu nie jest zagrożony karą surowszą, podlega karze grzywny albo karze nagany.

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKa

Ten, kto w lesie puszcza luzem psa, poza czynnościami związanymi z polowaniem, podlega karze grzywny albo karze nagany (art. 166).

Kodeks karny a przestępstwa przeciwko środowisku (w tym zwierzętom)

Ustawa z 6 czerwca 1997r. Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 ze zm.) jest podstawowym aktem normatywnym regulującym zagadnienia odpowiedzialności karnej.

Przestępstwa z rozdziału XXII k.k. są występami przeciwko środowisku, które są ścigane z oskarżenia publicznego, z „urzędu”. W razie skazania sprawcy za przestępstwo przeciwko środowisku sąd może orzec nawiązkę na rzecz Narodowego Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁸.

Do kodeksowych przestępstw przeciwko środowisku zaliczamy:

- powodowanie zniszczeń w przyrodzie (art. 181 k.k.),
- zanieczyszczenie środowiska w znacznych rozmiarach (art. 182 k.k.),
- nieodpowiednie postępowanie z odpadami (art. 183 k.k.),
- nieodpowiednie postępowanie z materiałami promieniotwórczymi (art. 184 k.k.),
- brak dbałości o urządzenia ochronne (art. 186 k.k.),
- niszczenie lub uszkodzanie chronionych terenów lub obiektów (art. 187 k.k.),
- prowadzenie działalności gospodarczej zagrażającej środowisku (art. 188 k.k.).

Dobrem chronionym przez art. 181 k.k. są zasoby świata roślinnego i zwierzęcego. W powyższym przepisie wyróżnia się trzy przestępstwa. Pierwsze z nich polega na powodowaniu zniszczeń w świecie roślinnym i zwierzęcym (art.181§1 i §4 k.k.). Drugie przestępstwo zostało zawarte w art. 181§2 i §5, które polega na niszczeniu lub uszkodzeniu roślin lub zwierząt na terenie objętym ochroną. Trzeci czyn zabroniony, to niszczenie lub uszkodzanie roślin lub zwierząt pozostających pod ochroną gatunkową (art. 181§3 i §5 k.k.). Skutkiem tych czynów jest powstanie istotnej szkody. Za powyższe przestępstwa k.k. przewiduje sankcje karne. Zgodnie z art.181§1 k.k. sprawca który umyślnie powoduje zniszczenie w świecie roślinnym i zwierzęcym w znacznych rozmiarach podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Sprawca, który umyślnie powoduje zniszczenia w świecie roślinnym lub zwierzęcym na terenie objętym ochroną lub ochroną gatunkową,

⁸ Art. 47§2 K.K. (Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 ze zm.).

podlega karze grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 181§2 i 3 k.k.). Tej samej karze podlega sprawca, który nieumyślnie popełnił przestępstwo z art. 181§1 k.k. (art.181§4 k.k.). Sprawca czyny określonego w art. 181§2 i 3, który działał nieumyślnie podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności (art. 181§5 k.k.).

Sprawca czynów zabronionych z rozdziału XXII k.k. może popełnić przestępstwo zarówno z winy umyślnej jak i nieumyślnej. Wyjątkiem jest przestępstwo z art. 188 k.k., które można popełnić wyłącznie z winy umyślnej. Sankcjami karnymi za przestępstwa przeciwko środowisku są grzywna, kara ograniczenia wolności i kara pozbawienia wolności. Górna granica pozbawienia wolności za te przestępstwa w typie podstawowym wynosi 5 lat, natomiast w typie kwalifikowanym lat 8. Na mocy art. 47 k.k. sąd może wobec sprawcy czynu orzec nawiązkę w wysokości do 100 000 zł (art. 48 k.k.) oraz inne środki karne z rozdziału V k.k. Przestępstwa z rozdziału XXII k.k. są ścigane z oskarżenia publicznego, z urzędu. Sądem właściwym do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji jest:

- sąd rejonowy, w sprawach o przestępstwa z art. 181, 182, 183, 184, 185§1, 186, 187, 188 k.k.
- sąd okręgowy, w sprawach o przestępstwa z art. 185§2 k.k.

- Rola samorządów w ochronie zwierząt dzikich

Aby określić rolę samorządu w ochronie dzikich zwierząt trzeba sięgnąć do dwóch podstawowych aktów prawnych, określających zadania gminy. Pierwszym z nich jest Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2013 poz. 594), która określa, iż do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej (art. 7 ust. 1 pkt 1). Zatem zadania realizowane przez gminę w zakresie dzikich zwierząt zostały sformułowane bardzo ogólnie (jako że zwierzęta dzikie stanowią element środowiska naturalnego i przyrody).

Ustawa z 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. 2013 poz. 1399) precyzuje zadania gminy w zakresie utrzymania czystości i porządku. Zgodnie z art. 3 ust. 2 gminy zapewniają zbieranie, transport i unieszkodliwianie zwłok bezdomnych zwierząt lub ich części oraz współdziałają z przedsiębiorcami podejmującymi

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

działalność w tym zakresie (pkt 15). Ponadto gmina wydaje przedsiębiorcom zezwolenia w zakresie ochrony przed bezdomnymi zwierzętami oraz prowadzenia schronisk dla bezdomnych zwierząt, a także grzebowisk i spalarni zwłok zwierzęcych i ich części (art. 7 ust. 1. pkt. 3 i 4). Ustawodawca używając terminu "zwierzęta bezdomne" ograniczył zatem to zadanie do zwierząt domowych lub gospodarskich, które uciekły, zabłąkały się lub zostały porzucone przez człowieka, a nie ma możliwości ustalenia ich właściciela lub innej osoby, pod której opieką trwale dotąd pozostawały (art. 4 ust. 16 UOZ). W ten sposób pominięto kwestie zbierania, transportu i unieszkodliwiania zwłok zwierząt dzikich na terenie gminy przez gminę. Ponadto gminy w ramach zadań z zakresu utrzymania czystości i porządku znakują obszary dotknięte lub zagrożone chorobą zakaźną zwierząt (art. 3 ust. 2 pkt 16), przy czym ustawodawca nie określając szczegółowo jakich zwierząt rzecz dotyczy, daje do zrozumienia, że w tym przypadku chodzi o wszystkie zwierzęta, także wolno żyjące.

• Wadliwe zapisy UOZ

Art. 6. pkt. 1 ust. 1 UOZ (*Zabrania się zabijania zwierząt, z wyjątkiem uboju i uśmiercania zwierząt gospodarskich oraz uśmiercania dzikich ptaków i ssaków utrzymywanych przez człowieka w celu pozyskania mięsa i skór*) jest niespójny z definicją zawartą w art. 4. pkt. 21 (*zwierzęta wolno żyjące (dzikie), czyli zwierzęta nieudomowione żyjące w warunkach niezależnych od człowieka*). Jeżeli dzikie ptaki i ssaki są utrzymywane przez człowieka, to nie mogą być jednocześnie niezależne od człowieka, zatem użycie określenia "dzikie" w art. 6. pkt. 1 ust. 1 jest niespójne z definicją i powinno być zastąpione uszczegółowieniem (np. *uśmiercania ptaków i ssaków wywodzących się ze zwierząt dzikich utrzymywanych przez człowieka w celu pozyskania mięsa i skór, albo uśmiercania dzikich ptaków i ssaków urodzonych w niewoli i utrzymywanych przez człowieka w celu pozyskania mięsa i skór* przy czym drugi przypadek jest zgodny z terminologią zastosowaną w art. 17. 1.: *Do tresury i pokazów dla celów widowiskowo-rozrywkowych mogą być wykorzystywane tylko zwierzęta urodzone i wychowane w niewoli i tylko takie, którym mogą być zapewnione warunki egzystencji stosowne do potrzeb danego gatunku.*).

Art. 7. ust. 3 UDZ mówi, iż "dopuszcza się wykorzystywanie do doświadczeń:

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

-**zwierząt dzikich**, jeżeli celu doświadczenia nie można osiągnąć przy wykorzystaniu zwierząt laboratoryjnych i zwierząt gospodarskich;

- **zwierząt gatunków uznanych za zagrożone wyginięciem**, o których mowa w załączniku I do Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem, sporządzonej w Waszyngtonie dnia 3 marca 1973 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 27, poz. 112 oraz z 2000 r. Nr 66, poz. 802),

- **zwierząt gatunków wymienionych w załączniku A do rozporządzenia Rady (WE) Nr 338/97 z 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony zagrożonych gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu tymi gatunkami** (Dz.Urz. WE L 61 z 3.03.1997).
Wszystkie przytoczone za art. 7 Udz. kategorie zwierząt to zwierzęta dzikie (wolno żyjące).

Rodzi to niespójność z art. 7 Uoz, zgodnie z którym źle traktowane zwierzę może być czasowo odebrane właścicielowi lub opiekunowi na podstawie decyzji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwego ze względu na miejsce pobytu zwierzęcia i przekazane schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę domowe lub **laboratoryjne**. Zgodnie z art. 7. ust. 3 Udz. zwierzę laboratoryjne może być jednocześnie dzikim zwierzęciem i w takiej sytuacji nie może zostać przekazane do schroniska dla zwierząt (art. 4 pkt. 25 Uoz definiuje schronisko dla zwierząt w sposób następujący: „*schronisko dla zwierząt*” – rozumie się przez to miejsce przeznaczone do opieki nad **zwierzętami domowymi** spełniające warunki określone w ustawie z 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342 oraz z 2010 r. Nr 47, poz. 278, Nr 60, poz. 372 i Nr 78, poz. 513).

W związku z powyższym należałoby zaproponować następujące brzmienie art. 7 ust. 1 Uoz:
Art. 7.

1. Zwierzę traktowane w sposób określony w art. 6 ust. 2 może być czasowo odebrane właścicielowi lub opiekunowi na podstawie decyzji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwego ze względu na miejsce pobytu zwierzęcia i przekazane:

1) schronisku dla zwierząt **lub ośrodkowi rehabilitacji zwierząt lub ogrodowi zoologicznemu**, jeżeli jest to zwierzę domowe lub laboratoryjne, lub

Niezrozumiały jest także zapis znajdujący się w art. 33 ust 4 (*W razie konieczności bezzwłocznego uśmiercenia, czynność tą dokonuje się przez:*

1) podanie środka usypiającego – przez lekarza weterynarii;

2) zastrzelenie zwierzęcia wolno żyjącego (dzikiego) – przez osobę uprawnioną do użycia broni palnej.). Wyszczególnienie zwierząt dzikich w punkcie 2 niejako wyłącza użycie środków usypiających przez lekarza weterynarii w stosunku do nich, podobnie z drugiej strony możliwość zastrzelenia przez osobę uprawnioną do użycia broni palnej została wydelegowana wyłącznie do zwierząt wolno żyjących.

Kolejna sprawa dotyczy tego, że Rada gminy określa, w drodze uchwały, corocznie do dnia 31 marca, program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt (Art. 11a ust. 1), obejmujący obligatoryjnie: zapewnienie bezdomnym zwierzętom miejsca w schronisku dla zwierząt, opiekę nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie, odławianie bezdomnych zwierząt, obligatoryjną sterylizację albo kastrację zwierząt w schroniskach dla zwierząt, poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt, usypianie ślepych miotów, wskazanie gospodarstwa rolnego w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich, **zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt** (Art. 11a ust. 2). W ten sposób UOZ nie uwzględnia, że na terenie gminy może dochodzić do przypadków zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt dzikich, co pozbawia je całodobowej opieki weterynaryjnej. Ponadto **gmina** ponosi koszty realizacji programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt (Art. 11a ust. 5), a dzikie zwierzęta nie ujęte są w programie, zatem też gmina nie ma obowiązku ponoszenia kosztów ich ochrony, leczenia.

- **Potrzeby wprowadzenia zmian w Ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminie**

W ustawie z 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. 2013 poz. 1399) niezbędne jest wprowadzenie zmian, doprecyzowujących zadania w zakresie ochrony zwierząt dzikich. Takie zmiany zostały zaproponowane przez Janusza Zaleskiego Podsekretarza stanu w Ministerstwie Środowiska w Odpowiedzi na Interpelację nr 14298 w sprawie zasad postępowania ze zwierzyną występującą poza środowiskiem swojego naturalnego bytowania:

1) art. 3 ust. 2 pkt 14a **“powodują chwywanie na terenach zabudowanych, przez podmioty upoważnione przez marszałka województwa, zabłąkanych zwierząt łownych i**

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

przemieszczanie ich do miejsc regularnego przebywania, po uzgodnieniu z dzierżawcą lub zarządcą obwodu łowieckiego;”,

2) art. 3 ust. 2 pkt 14b **”powodują chwywanie zwierząt łownych rannych i osłabionych na terenach zabudowanych i niewchodzących w skład obwodów łowieckich, w celu udzielenia im pomocy weterynaryjnej i przemieszczenia ich do ośrodków rehabilitacji zwierząt, a po wyleczeniu do miejsc regularnego przebywania, po uzgodnieniu z dzierżawcą lub zarządcą obwodu łowieckiego;”,**

3) uzupełnieniu art. 3 pkt 15 o wyrazy: **”15) zapewniają zbieranie, transport i unieszkodliwianie zwłok bezdomnych zwierząt i zwierząt wolno żyjących (dzikich) lub ich części oraz współdziałają z przedsiębiorcami podejmującymi działalność w tym zakresie;”.**

Powstaje pytanie, czy powyższych propozycji nie należałoby następująco uzupełnić o zwierzęta dzikich gatunków **zagrożających zdrowiu i życiu ludzi, które uciekły z niewoli.** W tym przypadku koszty akcji ponosiłby właściciel (opiekun), a w przypadku braku możliwości ustalenia właściciela (opiekuna), przekazanie do ogrodu zoologicznego koszty ponosi

Ewentualne przykłady postępowań, ciekawych przypadków itp., porównanie z prawodawstwem w innych krajach, wpływ prawodawstwa unijnego na tę tematykę w Polsce.

**PROPOZYCJA ZMIAN ZAPISÓW DOT. OŚRODKÓW REHABILITACJI ZWIERZĄT
I TEMATU OCHRONY ZWIERZĄT DZIKICH W SFERZE DZIAŁALNOŚCI OŚRODKÓW REHABILITACJI
ZWIERZĄT W OBOWIĄZUJĄCYCH AKTACH PRAWNYCH.**

ZAŁĄCZNIK 1

DYREKTYWA RADY 92/43/EWG z 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory

Art. 1

Stan ochrony siedliska przyrodniczego zostanie uznany za „właściwy”, jeśli:

- jego naturalny zasięg i obszary mieszczące się w obrębie tego zasięgu są stałe lub się powiększają,
- szczególna struktura i funkcje konieczne do jego długotrwałego zachowania istnieją i prawdopodobnie będą istnieć w dającej się przewidzieć przyszłości, oraz
- stan ochrony jego typowych gatunków jest właściwy, w rozumieniu lit. i);

f) *siedlisko gatunku* oznacza środowisko określone przez szczególne czynniki abiotyczne i biotyczne, w którym gatunek ten żyje w dowolnym stadium swojego cyklu biologicznego;

g) *gatunki ważne dla Wspólnoty* oznaczają te gatunki, które w obrębie terytorium określonego w art. 2 są:

- i) zagrożone, z wyjątkiem tych gatunków, których naturalny zasięg na tym terytorium jest znikomy i które nie są zagrożone lub podatne na zagrożenie w zachodnim regionie palearktycznym; lub
- ii) podatne na zagrożenie, to znaczy takie, o których sądzi się, że mogą w najbliższej przyszłości przejść do kategorii gatunków zagrożonych, jeśli czynniki będące przyczyną zagrożenia będą na nie nadal oddziaływać; lub

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

iii) rzadkie, to znaczy o niewielkich populacjach, które nie są obecnie ani zagrożone, ani podatne na zagrożenie, ale podlegają ryzyku zagrożenia. Gatunki występują w obrębie ograniczonych obszarów geograficznych lub są znacznie rozproszone na większym obszarze, lub

iv) endemiczne i wymagające specjalnej uwagi ze względu na szczególny charakter ich siedliska i/lub potencjalne oddziaływanie ich eksploatacji na te siedliska i/lub potencjalne oddziaływanie ich eksploatacji na stan ich ochrony.

Gatunki te są wymienione lub mogą być wymienione w załączniku II i/lub w załączniku IV albo V;

h) *gatunki o znaczeniu priorytetowym* oznaczają gatunki wymienione w lit. g) ppkt i), w odniesieniu do ochrony których Wspólnota ponosi szczególną odpowiedzialność z powodu wielkości ich naturalnego zasięgu mieszczącego się w obrębie terytorium, o którym mowa w art. 2; te gatunki o znaczeniu priorytetowym są w załączniku II oznaczone gwiazdką;

i) *stan ochrony gatunków* oznacza sumę oddziaływań na te gatunki, mogących mieć wpływ na ich długofalowe rozmieszczenie i obfitość ich populacji w obrębie terytorium, o którym mowa w art. 2.

Stan ochrony gatunków zostanie uznany za „właściwy” jeśli:

— dane o dynamice liczebności populacji rozpatrywanych gatunków wskazują, że same utrzymują się w skali długoterminowej jako trwałe składniki swoich siedlisk przyrodniczych;

— naturalny zasięg gatunków nie zmniejsza się ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości, oraz

— istnieje i prawdopodobnie będzie istnieć siedlisko wystarczająco duże, aby utrzymać swoje populacje przez dłuższy czas;

j) *teren* oznacza geograficznie określony obszar o wyraźnie wyznaczonym rozmiarze;

k) *teren mający znaczenie dla Wspólnoty* oznacza teren, który w regionie lub regionach biogeograficznych, do których należy, w znaczący sposób przyczynia się do zachowania lub odtworzenia typu siedliska przyrodniczego we właściwym stanie ochrony, wymienionego w załączniku I lub gatunku wymienionego w załączniku II, a także może się znacząco przyczynić do spójności sieci *Natura 2000*, o której mowa w art. 3 i/lub przyczynia się znacząco do zachowania różnorodności biologicznej w obrębie danego regionu lub regionów biogeograficznych.

W przypadku gatunków zwierząt występujących na dużych obszarach terenom mającym znaczenie dla Wspólnoty odpowiadają tereny w obrębie naturalnego zasięgu takich gatunków, stanowiące fizyczne lub biologiczne czynniki istotne dla ich życia lub reprodukcji;

l) *specjalny obszar ochrony* oznacza teren mające znaczenie dla Wspólnoty wyznaczony przez Państwa Członkowskie w drodze ustawy, decyzji administracyjnej i/lub umowy, na którym są stosowane konieczne środki ochronne w celu zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, siedlisk przyrodniczych i/lub populacji gatunków, dla których teren został wyznaczony;

m) *okaz* oznacza każde zwierzę lub roślinę, żywe lub martwe, należące do gatunków wymienionych w załącznikach IV i V, dowolną część lub ich pochodną oraz inne towary, które wydają się być częściami lub produktami otrzymanymi ze zwierząt lub roślin tych gatunków, według załączonego dokumentu, opakowania, oznaczenia lub etykiety albo na podstawie innych okoliczności;

Ochrona gatunków

Artykuł 12

1. Państwa Członkowskie podejmą wymagane środki w celu ustanowienia systemu ścisłej ochrony gatunków zwierząt wymienionych w załączniku IV lit. a) w ich naturalnym zasięgu, zakazujące:

a) jakichkolwiek form celowego chwytania lub zabijania okazów tych gatunków dziko występujących

b) celowego niepokojenia tych gatunków, w szczególności podczas okresu rozrodu, wychowu młodych, snu zimowego i migracji

c) celowego niszczenia lub wybierania jaj

d) pogarszania stanu lub niszczenia terenów rozrodu lub odpoczynku.

2. W odniesieniu do tych gatunków Państwa Członkowskie wprowadzają zakaz przetrzymywania, transportu, sprzedaży lub wymiany oraz oferowania do sprzedaży lub wymiany okazów pozyskanych ze stanu dzikiego, z wyjątkiem tych pozyskanych legalnie przed wprowadzeniem w życie niniejszej dyrektywy.

3. Zakazy przewidziane w ust. 1 lit. a) i b) i w ust. 2 odnoszą się do wszystkich etapów życia tych zwierząt, do których stosuje się niniejszy artykuł.

4. Państwa Członkowskie ustanawiają system monitorowania przypadkowego chwytania lub zabijania gatunków zwierząt wymienionych w załączniku IV lit. a). W świetle zebranych informacji Państwa Członkowskie

podjmują dalsze badania lub środki ochronne, wymagane w celu zapewnienia, aby przypadkowe chwytnie i zabijanie nie miało znacznego negatywnego wpływu na te gatunki.

Artykuł 13

1. Państwa Członkowskie podejmują wymagane środki w celu ustanowienia systemu ścisłej ochrony gatunków roślin, wymienionych w załączniku IV lit. b), zakazujące:

- a) celowego zrywania, zbierania, ścinania, wrywania lub niszczenia roślin tych gatunków w ich naturalnym zasięgu, dziko występujących;
- b) przetrzymywania, transportu, sprzedaży lub wymiany oraz oferowania do sprzedaży lub wymiany okazów tych gatunków pozyskanych ze stanu dzikiego, z wyjątkiem okazów pozyskanych legalnie przed wprowadzeniem w życie niniejszej dyrektywy.

2. Zakazy określone w ust. 1 lit. a) i b) odnoszą się do wszystkich stadiów biologicznego cyklu roślin, do których stosuje się niniejszy artykuł.

Artykuł 14

1. Jeśli w świetle nadzoru przewidzianego w art. 11 Państwa Członkowskie uznają to za konieczne, podejmują one środki w celu zapewnienia, aby pozyskanie ze stanu dzikiego okazów gatunków dzikiej fauny i flory, wymienionych w załączniku V, a także ich eksploatacja, było zgodne z ich zachowaniem we właściwym stanie ochrony.

2. Tam, gdzie takie środki są uznane za niezbędne, obejmują one kontynuację nadzoru przewidzianego w art. 11. Takie środki mogą także obejmować w szczególności:

- regulacje dotyczące dostępu do niektórych własności,
- czasowy lub lokalny zakaz pozyskiwania okazów dziko występujących i eksploatacji niektórych populacji,
- regulacje dotyczące okresów i/lub metod pozyskiwania okazów,
- stosowanie, gdy okazy są pozyskiwane, zasad połowania i zasad połowu ryb, które uwzględniają ochronę takich populacji,
- ustanowienie systemu zezwoleń na pozyskiwanie okazów lub systemu limitów,
- regulacje dotyczące nabywania okazów, ich sprzedaży, oferowania do sprzedaży, przetrzymywania w celu sprzedaży lub transportu w celu sprzedaży,
- hodowlę gatunków zwierząt w niewoli oraz sztuczne rozmnażanie gatunków roślin, w ściśle kontrolowanych warunkach, w celu zmniejszenia pozyskiwania okazów gatunków dziko występujących,
- ocenę skutków przyjętych środków.

Artykuł 15

W odniesieniu do chwytnia lub zabijania gatunków dzikiej fauny, wymienionych w załączniku V lit. a) oraz w przypadkach gdy zgodnie z art. 16 stosowane są odstępstwa w zakresie pozyskiwania, chwytnia lub zabijania gatunków wymienionych w załączniku IV lit. a) Państwa Członkowskie wprowadzają zakaz używania wszelkich środków mogących spowodować lokalny zanik lub poważne zaburzenie populacji tych gatunków, w szczególności:

- a) używania środków chwytnia i zabijania, wymienionych w załączniku VI lit. a);
- b) wszelkich form chwytnia lub zabijania ze środków transportu określonych w załączniku VI lit. b).

Artykuł 16

1. Pod warunkiem że nie ma zadowalającej alternatywy i że odstępstwo nie jest szkodliwe dla zachowania populacji danych gatunków we właściwym stanie ochrony w ich naturalnym zasięgu, Państwa Członkowskie mogą wprowadzić odstępstwa od przepisów art. 12, 13, 14 i 15 lit. a) i b):

- a) w interesie ochrony dzikiej fauny i flory oraz ochrony siedlisk przyrodniczych;
- b) aby zapobiec poważnym szkodom, w szczególności w odniesieniu do upraw, zwierząt gospodarskich, lasów, połowów ryb, wód oraz innych rodzajów własności;
- c) w interesie zdrowia i bezpieczeństwa publicznego lub z innych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym z powodów o charakterze społecznym lub gospodarczym oraz powodów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska;
- d) do celów związanych z badaniami i edukacją, z odbudową populacji i ponownym wprowadzeniem określonych gatunków oraz dla koniecznych do tych celów działań reprodukcyjnych, włączając w to sztuczne rozmnażanie roślin;
- e) aby umożliwić, w ściśle nadzorowanych warunkach, w sposób wybiórczy i w ograniczonym stopniu, pozyskiwanie lub przetrzymywanie niektórych okazów gatunków wymienionych w załączniku IV, w ograniczonej liczbie określonej przez właściwe władze krajowe.

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

2. Państwa Członkowskie co dwa lata przesyłają Komisji, w formie ustalonej przez komitet, sprawozdanie na temat odstępstw stosowanych na mocy ust. 1. Komisja wydaje swoją opinię na temat tych odstępstw w maksymalnym terminie 12 miesięcy od otrzymania sprawozdania i przedstawia ją komitetowi.

3. W sprawozdaniach podaje się:

- a) gatunki, które podlegają odstępstwom i powód odstępstwa, w tym charakter zagrożenia, w stosownych przypadkach, wraz z odniesieniem do odrzuconych rozwiązań alternatywnych i wykorzystanych danych naukowych;
- b) środki, przyrządy lub metody chwytania bądź zabijania gatunków zwierząt, na które wydano pozwolenie oraz powody ich wykorzystania;
- c) okoliczności wskazujące, kiedy i gdzie dopuszczono takie odstępstwa;
- d) organ upoważniony do oświadczenia i sprawdzania, czy wymagane warunki są spełnione oraz decydowania, które środki, przyrządy lub metody mogą być stosowane, w jakich granicach i przez jakie jednostki, a także kto ma wykonać dane zadanie;
- e) stosowane środki nadzoru oraz uzyskane wyniki.

ZAŁĄCZNIK II

GATUNKI ROŚLIN I ZWIERZĄT WAŻNE DLA WSPÓLNOTY, KTÓRYCH OCHRONA WYMAGA WYZNACZENIA SPECJALNYCH OBSZARÓW OCHRONY

Interpretacja

a) Załącznik II jest kontynuacją załącznika I dotyczącego ustanowienia spójnej sieci specjalnych obszarów ochrony.

b) Gatunki wyliczone w niniejszym załączniku są wykazane poprzez:

— nazwę gatunku lub podgatunku, lub

— przez grupę gatunków należących do wyższego taksonu lub do wskazanej części tego taksonu.

Skrót „spp.” po nazwie rodziny lub rodzaju oznacza wszystkie gatunki należące do tej rodziny lub rodzaju.

c) *Symbol*

Gwiazdka „*” przed nazwą gatunku oznacza, że jest to gatunek o znaczeniu priorytetowym.

Większość gatunków wymienionych w niniejszym załączniku jest również wymieniona w załączniku IV.

Jeśli gatunek występujący w niniejszym załączniku nie występuje w załączniku IV ani w załączniku V, po nazwie

gatunku występuje symbol „o”; jeśli gatunek występujący w niniejszym załączniku występuje również w załączniku V, a nie występuje w załączniku IV, po nazwie następuje symbol „V”.

a) **ZWIERZĘTA**

KRĘGOWCE

SSAKI

INSECTIVORA

Talpidae

Galemys pyrenaicus

CHIROPTERA

Rhinolophidae

Rhinolophus blasii

Rhinolophus euryale

Rhinolophus ferrumequinum

Rhinolophus hipposideros

Rhinolophus mehelyi

Vespertilionidae

Barbastella barbastellus

Miniopterus schreibersi

Myotis bechsteini

Myotis blythi

Myotis capaccinii

Myotis dasycneme

Myotis emarginatus

Myotis myotis

RODENTIA

Sciuridae

Spermophilus citellus

Castoridae

Castor fiber

Microtidae

Microtus cabrerai

* *Microtus oeconomus arenicola*

CARNIVORA

Canidae

* *Canis lupus* (populacje hiszpańskie: tylko na

południe od Duero; populacje greckie: tylko na

południe od 39

równoleżnika)

Ursidae

* *Ursus arctos*

Mustelidae

Lutra lutra

Mustela lutreola

Felidae

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKa

Lynx lynx
* Lynx pardina
Phocidae
Halichoerus grypus (V)
* Monachus monachus
Phoca vitulina (V)
ARTIODACTYLA
Cervidae
* Cervus elaphus corsicanus
Bovidae

GADY

TESTUDINATA
Testudinidae
Testudo hermanni
Testudo graeca
Testudo marginata
Cheloniidae
* Caretta caretta
Emydidae
Emys orbicularis
Mauremys caspica
Mauremys leprosa
SAURIA
Lacertidae
Lacerta monticola
Lacerta schreiberi

PŁAZY

CAUDATA
Salamandridae
Chioglossa lusitanica
Mertensiella luschani
* Salamandra salamandra aurorae
Salamandrina terdigitata
Triturus cristatus
Proteidae
Proteus anguinus
Plethodontidae
Speleomantes ambrosii
Speleomantes flavus
Speleomantes genei

RYBY

PETROMYZONIFORMES
Petromyzonidae
Eudontomyzon spp. (o)
Lampetra fluviatilis (V)
Lampetra planeri (o)
Lethenteron zanandrai (V)
Petromyzon marinus (o)

Capra aegagrus (populacje naturalne)
* Capra pyrenaica pyrenaica
Ovis ammon musimon (populacje naturalne -
Korsyka i Sardynia)
Rupicapra rupicapra balcanica
* Rupicapra ornata
CETACEA
Tursiops truncatus
Phocoena phocoena

Gallotia galloti insulanagae
* Gallotia simonyi
Podarcis lilfordi
Podarcis pityusensis
Scincidae
Chalcides occidentalis
Gekkonidae
Phyllodactylus europaeus
OPHIDIA
Colubridae
Elaphe quatuorlineata
Elaphe situla
Viperidae
* Vipera schweizeri
Vipera ursinii

Speleomantes imperialis
Speleomantes supramontes
ANURA
Discoglossidae
Bombina bombina
Bombina variegata
Discoglossus jeanneae
Discoglossus montalentii
Discoglossus sardus
* Alytes muletensis
Ranidae
Rana latastei
Pelobatidae
* Pelobates fuscus insubricus

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

ul. Hanowskiego 9/42, 10-687 Olsztyn
NIP: 7393421586, REGON: 519617664

Biuro: ul. Tarasa Szewczenki 1, 10-274 Olsztyn
Telefon: 48 505 344 605, fax: 48 89 5425236

www.mamprawo.fika.pl
mamprawo.fika@gmail.com

Acipenseridae

* *Acipenser naccarii*

* *Acipenser sturio*

ATHERINIFORMES

Cyprinodontidae

Aphanius iberus (o)

Aphanius fasciatus (o)

* *Valencia hispanica*

SALMONIFORMES

Salmonidae

Hucho hucho (populacje naturalne) (V)

Salmo salar (tylko w wodach słodkich) (V)

Salmo marmoradus (o)

Salmo macrostigma (o)

Coregonidae

* *Coregonus oxyrhynchus* (anadromiczne gatunki w niektórych sektorach Morza Północnego)

CYPRINIFORMES

Cyprinidae

Alburnus vulturius (o)

Alburnus albidus (o)

Anaocypris hispanica

Aspius aspius (o)

Barbus plebejus (V)

Barbus meridionalis (V)

Barbus capito (V)

Barbus comiza (V)

Chalcalburnus chalcoides (o)

Chondrostoma soetta (o)

Chondrostoma polylepis (o)

Chondrostoma genei (o)

Chondrostoma lusitanicum (o)

Chondrostoma toxostoma (o)

Gobio albipinnatus (o)

Gobio uranoscopus (o)

Iberocypris palaciosi (o)

* *Ladigesocypris ghigii* (o)

Leuciscus lucomonis (o)

Leuciscus souffia (o)

Phoxinellus spp. (o)

Rutilus pigus (o)

Rutilus rubilio (o)

Rutilus arcasii (o)

Rutilus macrolepidotus (o)

Rutilus lemmingii (o)

Rutilus friesii meidingeri (o)

Rutilus alburnoides (o)

Rhodeus sericeus amarus (o)

Scardinius graecus (o)

Cobitidae

Cobitis conspersa (o)

Cobitis larvata (o)

Cobitis trichonica (o)

Cobitis taenia (o)

Misgurnis fossilis (o)

Sabanejewia aurata (o)

PERCIFORMES

Percidae

Gymnocephalus schraetzer (V)

Zingel spp. [(o) z wyjątkiem *Zingel asper* i *Zingel*

zingel (V)]

Gobiidae

Pomatoschistus canestrini (o)

Padogobius panizzai (o)

Padogobius nigricans (o)

CLUPEIFORMES

Clupeidae

Alosa spp. (V)

SCORPAENIFORMES

Cottidae

Cottus ferruginosus (o)

Cottus petiti (o)

Cottus gobio (o)

SILURIFORMES

Siluridae

Silurus aristotelis (V)

ZAŁĄCZNIK IV

GATUNKI ROŚLIN I ZWIERZĄT WAŻNYCH DLA WSPÓLNOTY, KTÓRE WYMAGAJĄ ŚCISLEJ OCHRONY

Gatunki wyliczone w niniejszym załączniku wykazane są przez:

— nazwę gatunku albo podgatunku, lub

— przez grupę gatunków należących do wyższego taksonu lub do wskazanej części tego taksonu.

Skrót „spp.” po nazwie rodziny lub rodzaju oznacza wszystkie gatunki należące do tej rodziny lub rodzaju.

a) **ZWIERZĘTA**

KRĘGOWCE

SSAKI

INSECTIVORA

Erinaceidae

Erinaceus algirus

Soricidae

Crocidura canariensis

Talpidae

Galemys pyrenaicus

MICROCHIROPTERA

Wszystkie gatunki

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

RODENTIA

Gliridae

Wszystkie gatunki z wyjątkiem *Glis glis* i *Eliomys quercinus*

Sciuridae

Citellus citellus

Sciurus anomalus

Castoridae

Castor fiber

Cricetidae

Cricetus cricetus

Microtidae

Microtus cabrerai

Microtus oeconomus arenicola

Zapodidae

Sicista betulina

Hystriidae

Hystrix cristata

CARNIVORA

Canidae

Canis lupus (z wyjątkiem populacji hiszpańskich na północ od Duero i populacji greckich na północ od 39 równoleżnika)

Ursidae

Ursus arctos

Mustelidae

Lutra lutra

Mustela lutreola

Felidae

Felis silvestris

Lynx lynx

Lynx pardina

Phocidae

Monachus monachus

ARTIODACTYLA

Cervidae

Cervus elaphus corsicanus

Bovidae

Capra aegagrus (populacje naturalne)

Capra pyrenaica pyrenaica

Ovis ammon musimon (populacje naturalne - Korsyka i Sardynia)

Rupicapra rupicapra balcanica

Rupicapra ornata

CETACEA

Wszystkie gatunki

GADY

TESTUDINATA

Testudinidae

Testudo hermanni

Testudo graeca

Testudo marginata

Cheloniidae

Caretta caretta

Chelonia mydas

Lepidochelys kempii

Eretmochelys imbricata

Dermochelyidae

Dermochelys coriacea

Emydidae

Emys orbicularis

Mauremys caspica

Mauremys leprosa

SAURIA

Lacertidae

Algyroides fitzingeri

Algyroides marchi

Algyroides moreoticus

Algyroides nigropunctatus

Lacerta agilis

Lacerta bedriagae

Lacerta danfordi

Lacerta dugesi

Lacerta graeca

Lacerta horvathi

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

ul. Hanowskiego 9/42, 10-687 Olsztyn
NIP: 7393421586, REGON: 519617664

Biuro: ul. Tarasa Szewczenki 1, 10-274 Olsztyn
Telefon: 48 505 344 605, fax: 48 89 5425236

www.mamprawo.fika.pl
mamprawo.fika@gmail.com

Lacerta monticola
Lacerta schreiberi
Lacerta trilineata
Lacerta viridis

Gallotia atlantica
Gallotia galloti
Gallotia galloti insulanagae
Gallotia simonyi
Gallotia stehlini
Ophisops elegans
Podarcis erhardii
Podarcis filfolensis
Podarcis hispanica atrata
Podarcis lilfordi
Podarcis melisellensis
Podarcis milensis
Podarcis muralis
Podarcis peloponnesiaca
Podarcis pityusensis
Podarcis sicula
Podarcis taurica
Podarcis tiliguerta
Podarcis wagleriana

Scincidae

Ablepharus kitaibelli
Chalcides bedriagai
Chalcides occidentalis
Chalcides ocellatus
Chalcides sexlineatus
Chalcides viridianus
Ophiomorus punctatissimus
Gekkonidae
Cyrtopodion kotschy
Phyllodactylus europaeus
Tarentola angustimentalis

PŁAZY

CAUDATA

Salamandridae
Chioglossa lusitanica
Euproctus asper
Euproctus montanus
Euproctus platycephalus
Salamandra atra
Salamandra aurorae
Salamandra lanzai
Salamandra luschani
Salamandrina terdigitata
Triturus carnifex
Triturus cristatus
Triturus italicus

Tarentola boettgeri
Tarentola delalandii
Tarentola gomerensis

Agamidae

Stellio stellio
Chamaeleontidae
Chamaeleo chamaeleon

Anguidae

Ophisaurus apodus

OPHIDIA

Colubridae

Coluber caspius
Coluber hippocrepis
Coluber jugularis
Coluber laurenti
Coluber najadum
Coluber nummifer
Coluber viridiflavus
Coronella austriaca
Eirenis modesta
Elaphe longissima
Elaphe quatuorlineata
Elaphe situla
Natrix natrix cetti
Natrix natrix corsa
Natrix tessellata
Telescopus falax
Viperidae
Vipera ammodytes
Vipera schweizeri
Vipera seoanni (z wyjątkiem populacji hiszpańskich)
Vipera ursinii
Vipera xanthina
Boidae
Eryx jaculus

mam prawo do prawa

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

ul. Hanowskiego 9/42, 10-687 Olsztyn
NIP: 7393421586, REGON: 519617664

Biuro: ul. Tarasa Szewczenki 1, 10-274 Olsztyn
Telefon: 48 505 344 605, fax: 48 89 5425236

www.mamprawo.fika.pl
mamprawo.fika@gmail.com

Triturus karelinii
Triturus marmoratus
Proteidae
Proteus anguinus
Plethodontidae
Speleomantes ambrosii
Speleomantes flavus
Speleomantes genei
Speleomantes imperialis
Speleomantes italicus
Speleomantes supramontes

ANURA

Discoglossidae
Bombina bombina
Bombina variegata
Discoglossus galganoi
Discoglossus jeanneae
Discoglossus montalentii
Discoglossus pictus
Discoglossus sardus
Alytes cisternasii

RYBY

ACIPENSERIFORMES

Acipenseridae
Acipenser naccarii
Acipenser sturio

ATHERINIFORMES

Cyprinodontidae
Valencia hispanica

CYPRINIFORMES

Alytes muletensis
Alytes obstetricans

Ranidae

Rana arvalis
Rana dalmatina
Rana graeca
Rana iberica
Rana italica
Rana latastei
Rana lessonae

Pelobatidae

Pelobates cultripes
Pelobates fuscus
Pelobates syriacus

Bufo

calamita
viridis

Hylidae

Hyla arborea
Hyla meridionalis
Hyla sarda

Cyprinidae

Anaocypris hispanica

PERCIFORMES

Percidae

Zingel asper

SALMONIFORMES

Coregonidae

Coregonus oxyrhynchus (anadromiczne populacje w niektórych sektorach Morza Północnego)

ZAŁĄCZNIK V

GATUNKI ZWIERZĄT I ROŚLIN WAŻNYCH DLA WSPÓLNOTY, KTÓRYCH POZYSKIWANIE ZE STANU DZIKIEGO I EKSPLOATACJA MOŻE PODLEGAĆ DZIAŁANIOM W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA

Gatunki wyliczone w niniejszym załączniku wykazane są przez:

— nazwę gatunku albo podgatunku, lub

— przez grupę gatunków należących do wyższego taksonu lub do wskazanej części tego taksonu.

Skrót „spp.” po nazwie rodziny lub rodzaju oznacza wszystkie gatunki należące do tej rodziny lub rodzaju.

a) **ZWIERZĘTA**

KRĘGOWCE

SSAKI

CARNIVORA

Canidae

Canis aureus

Canis lupus (populacje hiszpańskie na północ od

Duero i populacje greckie na północ od 39

równoleżnika)

Mustelidae

Martes martes

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

ul. Hanowskiego 9/42, 10-687 Olsztyn
NIP: 7393421586, REGON: 519617664

Biuro: ul. Tarasa Szewczeni 1, 10-274 Olsztyn
Telefon: 48 505 344 605, fax: 48 89 5425236

www.mamprawo.fika.pl
mamprawo.fika@gmail.com

Mustela putorius
Phocidae
Wszystkie gatunki niewymienione w załączniku IV
Viverridae
Genetta genetta
Herpestes ichneumon
DUPLICIDENTATA
Leporidae

PŁAZY
ANURA
Ranidae
Rana esculenta

RYBY
PETROMYZONIFORMES
Petromyzonidae
Lampetra fluviatilis
Lethenteron zanandrai

ACIPENSERIFORMES
Acipenseridae
Wszystkie gatunki niewymienione w załączniku IV
SALMONIFORMES
Salmonidae
Thymallus thymallus
Coregonus spp. (z wyjątkiem Coregonus oxyrhynchus – anadromiczne populacje w niektórych sektorach)

ZAŁĄCZNIK VI

ZABRONIONE METODY I ŚRODKI CHWYTANIA I ZABIJANIA ORAZ ŚRODKI TRANSPORTU

a) Środki niedziałające selektywnie

SSAKI

- Oślepienie lub okaleczenie zwierzęta używane jako wabiki
- Urządzenia do rejestracji na taśmach magnetycznych
- Urządzenia elektryczne lub elektroniczne, które mogą zabijać lub ogłuszać
- Sztuczne źródła światła
- Lustra i inne urządzenia oślepiające
- Urządzenia do oświetlania celów
- Noktowizyjne urządzenia strzeleckie, zawierające elektroniczne urządzenia powiększające oraz przetwarzające obraz
- Materiały wybuchowe
- Sieci niedziałające selektywnie zgodnie z ich zasadami i warunkami zastosowania
- Pułapki niedziałające selektywnie zgodnie z ich zasadami i warunkami zastosowania
- Kusze
- Trucizny lub przynęty zatrute albo zawierające środki usypiające
- Zadymianie i używanie gazu
- Automatyczna lub półautomatyczna broń palna z magazynkiem mieszczącym więcej niż dwie serie amunicji

Lepus timidus
ARTIODACTYLA
Bovidae
Capra ibex
Capra pyrenaica (z wyjątkiem Capra pyrenaica pyrenaica)
Rupicapra rupicapra (z wyjątkiem Rupicapra rupicapra balcanica i rupicapra ornata)

Rana perezi
Rana ridibunda
Rana temporaria

Morza Północnego)
Hucho hucho
Salmo salar (tylko w wodach słodkich)
Cyprinidae
Barbus spp.
PERCIFORMES
Percidae
Gymnocephalus schraetzer
Zingel zingel
CLUPEIFORMES
Clupeidae
Alosa spp.
SILURIFORMES
Siluridae
Silurus aristolis

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO PRACY
I POLITYKI SPOŁECZNEJ

www.fika.pl
Fundacja Inicjatywa Kobiet Aktywnych

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

RYBY

- Trucizna
- Materiały wybuchowe
- b) **Środki transportu**
- Samoloty
- Pojazdy silnikowe w ruchu

mam prawo do prawa

Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA

ul. Hanowskiego 9/42, 10-687 Olsztyn
NIP: 7393421586, REGON: 519617664

Biuro: ul. Tarasa Szewczenki 1, 10-274 Olsztyn
Telefon: 48 505 344 605, fax: 48 89 5425236

www.mamprawo.fika.pl
mamprawo.fika@gmail.com